

KANSA TAISTELI

No 8 1985
12,50 mk sis. Ivv.

-miehet kertovat

LAURI JÄNTTI:
Tienhaaran
torjunta-
taistelu

Valtasimme
Jääsken

Persoonallisuuksia

VIRKATIEN VAIKEUKSISSA

On käynnissä upseerien koulutustilaisuus. Muuan kapteeni esittää koko ajan kärjistettyjä eriäviä mielipiteitä, joiden perustelut tuntuvat muista varsin kyseellisiltä.

Tilaisuuden loputtua kenraali ottaa kapteenin yksityisesti puheilleen ja lausuu vakavasti:

— Kuulkaapas nyt, kapteeni! Joskus kannattaa ihan rauhallisesti kuunnella myös toisten mielipiteitä ja yrittää ymmärtää niitäkin. Ei aina pidä olla eri mieltä.

Kapteeni ei hämmenny, vaan vastaa:

— Herra kenraali! Ette kai tekään tullut kenraaliksi kuuntelemalla toisten mielipiteitä?!

— Ehkäpä en, myöntää kenraali kuivasti. — Mutta majuriksi kyllä.

Ippo Lehtinen, Kuusankoski

RASKAS TYÖ JA RASKAAT HUVITUKSET

Everstiluutnantti *Hannu Väänänen*, mainio kenttäkomentaja, innostui joskus juhlimaan liian perusteellisesti. Niinpä hän loppukesällä 1944, saatuaan ansaitun ylennyksen everstiluutnantiksi, sai saman tien

kolme vuorokautta putkaa.

Marssiessaan selliin hän filosofoi saattajalleen vänrikki *Kerannolle*:

— Kun tulin kapteeniksi, sain neljätoista vuorokautta arestia. Majuriksi pääsin kymmenellä vuorokaudella ja nyt sain vain kolme. Todennäköisesti pääsen evers-tiksi aivan ilman arestia!

Y. P. I. Kaila, Espoo

ROMAANIPOIKA SAAPUU SOTAAN

Oltiin jossakin Pitkärannan ja Salmin välillä. Istuskelimme tulilla tien läheisyydessä.

Äkkiä alkoi tieltä kuulua kaikuvaa laulua:

— Hei hanuri ja hattu perinnöksi sattu . . .

Nousin katsomaan.

Sieltä tuli reippain askelin soturi — lakki poikittain päässä, lippa korvalla, jalassa reisiin ulottuvat riukuvarsi-saappaat, reppu ryntäillä kuin haitari.

Ja lauloi täyttä kurkkua!

Tuttu mies, romaanipoika *Armas, Arkoksi* kutsuttu, oli tulossa mukaan sotaan.

— Tulehan tulille! hihkaisin.

Arkko hyppäsi ojan yli seuraksemme. Sattui soppakuskikin paikalle.

— Omat miehet syö ensin! tärkeili sopantuoja.

— Pie sie poika turpas kii! sanoi Arkko. — Mie en oo syönt kun-

nolla ko talvisovan aikaan . . .

Ja sai pakkinsa täyteen hänkin. Lusikkaa ei kaverilla ollut, mutta hän joi soppansa kätevästi pakin reunalta.

Kesken syönnin hyökkäsi taukopaikalle kaksi vihollisen hävittäjää. Pommit paukuivat ja konekiväärisuihkut piiskasivat maata. Alueella olevat hevoset korskuivat hädissään ja miehet painuivat litteiksi maahan.

Kaikki muut paitsi Arkko!

— Painu matalaksi, hullu! huusi joku.

Mutta Arkko jatkoi juoksuaan hevosten luotien pölyttäessä hiekkaa ympärillä. Jo matkalla hän oli tempaissut puukkonsa esiin ja katkoi nyt sillä marhamintoja ajaen saman tien vapautetut hevoset metsän suojaan.

Yksi oli haavoittunut pahasti.

— Hai lopettakaa tuo! huusi Arkko. — Minulla ei ole luontoa . . .

Joku ampui hevosen. ”Tilanne” oli ohi.

Arkko tarkasti varusteensa, nosti repun taas ryntäilleen ja läksi jatkamaan matkaa käskettyyn määräpaikkaan. Jalka nousi jälleen reippaasti.

Ja tieltä kuului etääntyvä kaikuva laulu:

— . . . mitäs muuta hulivili huoliskaan . . .

Matti Pakkanen, Turku

HÄMÄLÄISITTÄIN

Palvelipa hämäläisrykmentissä naapuriyksikössä kaksi harvasa-naista hevosmiestä, jotka olivat siviilissäkin naapuruksia. Eräänä päivänä toinen aloitti muonanhakumatkalla vastoin tapojaan keskustelun:

— Mitä sä annoit hevoselles, kun sillä oli ähky?

— Tärpättiä.

— Jaa.

Parin viikon kuluttua satuttiin taas samaan aikaan EJ:lle. Samainen kaveri aloitti jälleen keskustelun:

— Sähän kerroin antaneesi hevosellesi tärpättiä kun sillä oli ähky?

— Joo.

— Mun hevoseni kuoli siitä . . .

— Niin munkin . . .

Ippo Lehtinen, Kuusankoski

15. 8. 1985
29. VUOSIKERTA

JULKAISIJA:
Sotamuistoyhdistys ry.

TOIMITUSNEUVOSTO
Puheenjohtaja L. Harvila, ev evp
N. Riuttala, ev evp, E. Pakkala, komdri evp
S. Alapuro, evl evp, E. Eräsaari, ev evp

PÄÄTOIMITTAJA: E. Eräsaari, ev evp

TOIMITUS
Töölönkatu 35 B, 00260 Helsinki 26,
puh. 44 62 42 kello 10-14.

YLEISSIHTEERI JA
TALOUDENHOITAJA
Tellervo Kaiponen

TAITTO: Kari Laine

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET:
Postilokero 109, 00381 Helsinki 38
Puh. (90-) 120 679
Postisiirtotili 7259-1

ILMOITUSMYynti:
Höyläämötie 1 00380 H:ki
Puhelinvaihte (90-) 1201

VUODESSA 12 NUMEROA

TILAUSHINTA
12 kk 149,-
Nyt kaikkiin Pohjoismaihin
ilman postituisia.
Muihin maihin: hintatiedot
tilaajapalvelusta.

SANOMAPAINO HELSINKI 1985

ISSN 0451-3371

N:o 8 TÄSSÄ NUMEROSSA

- 26: KIRVESMÄESTÄ TYRJÄÄN
- 26: JÄÄKESÄ TAPELTIIN LUJASTI
- SAAVUTETTIIN SÄÄMÄJÄRVEN RANTA
- 270 TIENHÄÄRÄN TORJUNTATAISTELUT KIVISILLAN SALMESSA
- 275 VETÄDYIMME KOLATSELÄSTÄ
- 278 NIETJÄRVELLÄ OLI TIUKAT PAIKAT
- 281 SE KESÄ EI UNOHDU
- 282 UPOTIMME "SUKELLUSVENEEN"

Kunnia veteraaneille!

Me nykyiset veteraanit elimme vuonna 1939 nuoruus- ja miehuusvuosiemme parhainta aikaa. Sodan muualla Euroopassa tuntuivat kaukaisilta eivätkä häirinneet päivittäistä elämänmenoa. Koko kansa uskoi siihen mitä toivoikin: että rauha rajoillamme säilyisi.

Maamme joutuessa hyökkäyksen kohteeksi olivat niin kansa kuin yksityinen kansalainenkin selkää seinää vasten. Päälimmäisenä oli voimakas tunne, että meillä oli oikeus ja velvollisuus puolustaa Suomea. Muunlaista liikkumavaraa ei tuntunut olevan eikä muita ratkaisumalleja ollut nähtävissä.

Tällaisin tunnin läksi tavallinen rivimies sotaan. Mahdollisuutemme vaikuttaa tapahtumien kulkuun olivat olemattomat niin kansan kuin kansalaisenkin osalta.

Sotien aikainen sukupolvi on nähnyt sodan läheltä ja kokenut henkilökohtaisesti tuon ajan tapahtumat ja niiden seuraukset. Henkiset ja ruumiilliset kärsimykset sekä vauriot ovat olleet sen mukaiset. Osan niistä on aika

parantanut, osan pahentanut.

Sodissa nopeasti vanhentuneet ikäluokat joutuivat myös rauhan tultua kantamaan jokapäiväisen elämän raskaimman taakan. Rintamavastuussa olleet miehet joutuivat jälleen etulinjaan. Valtakunta oli pidettävä pystyssä ja isänmaa koossa. Useissa kohdoin oli aloitettava lähes tyhjästä ja toimitava kuin pakon edessä. Oli kyse perusteiden luomisesta niin aineelliselle kuin henkisellevä kehitykselle. Oli luotava edellytykset rauhalle, asutettava siirtoväki, maksettava sotakorvaukset ja rakennettava kaikkien olemisen paljolti uudelle pohjalle – jotta vapaana säilyneessä isänmaassa olisi hyvä asua.

Tuohon työhön ovat tietenkin osallistuneet kaikki toimintakykyiset ikäluokat, miehet ja naiset, mutta veteraanien ratkaisevaa osuutta ei voida kiistää. Katsottaessa kokonaisuutta on todettava, ettei mitään sukupolvea voida vaatia enempää. Veteraanit ovat ansainneet kansakunnan arvannon ja kiitollisuuden.

Tiedämme, että mo-

nen entisen soturin taival on ollut vastoinikäymisten viitoittama, pettymysten kivittäjä ja kärsimysten reunustama. Paljon on niitä, jotka ovat joutuneet nöyrästi anelemaan korvauksia ja pyytämään tukea. Veteraanien ja invalidien omat järjestöt ovat kyllä yrittäneet parhaansa ja tehneet avustustyötä, joka hakee maailmassa vertaistaan.

Veteraaneja poistuu nykyisin keskuudestamme lähes divisioonan verran vuodessa. Miten yhteiskunta ja valtiovalta ennättävät turvaamaan varsinaisen päivätyönsä päättäneen sukupolven elämän ehtoon? Kunniavelkaa veteraaneille on edelleen paljon maksamatta.

Paavo Junttila

Kirvesmäestä Tyrjään

TALVISODAN tulen lakatesa 13. 3. 1940 oli Taipaleen loholla Kirvesmäen läntisellä siivellä etulinjassa JR 21:n 5.Komppania. Suomalaiset joukot jättivät lyhyessä ajassa luovutettavan alueen. Tämän komppanian tehtäväksi tuli kenttävartioiden asettaminen Parikkalan kunnassa Kesumaan kylän eteläpuolelle, sillä tiedettiin kappaleen Parikkalasta joutuvan Neuvostoliitolle.

Venäläisillä ei ollut tulevan rajan sijainnista heti täsmällistä tietoa. Heidän vaatimuksestaan oli kenttävartioiden luovutettava maastoa, kunnes venäläiset saivat haltuunsa senkin tien, joka oli Parikkalan Rasvaniemessä Intsilän meijerin ja lammen vieressä likimain samansuuntainen oletetun rajan kanssa.

RAJALLA PARIKKALASSA

Tuon meijerin luona oli 5.Komppanian eräs vartiopaikka. Vartion majapaikka oli taempana *Siitosen Pekon* mökissä, jonka lähimpänä naapurina asui kalastaja *Saitseff* perheineen omassa mökissään lähellä Simpeleenjärven rantaa. Vartion päällikkönä oli alikersantti *Leo Lukin*.

Me vartiomiehet ihastuimme *Saitseffin* kauniiseen *Annaan*, joka oli viisitoistavuotias.

Lammen rannassa oli meijerin sauna ja tie siinä melkein vieressä. Lämmitimme saunaa ja uimme vielä jäisessä lammessa.

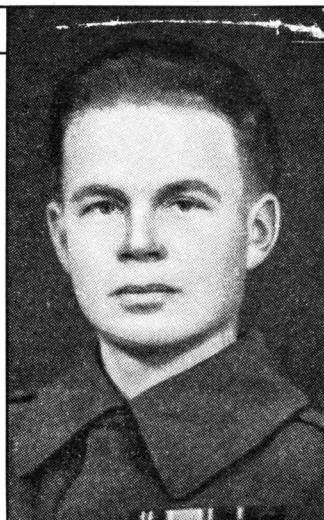
Juuri saunoessamme sattui venäläinen partio kerran kulkemaan tietä pitkin, miehillä sen ajan kuosin mukaiset top-patakit ja piippalakit, jonon viimeinen mies kantaen pistin-päistä kivääriään kuin matkalaukkua. Sen jälkeen venäläiset lakkasivat meille näyttäytymästä.

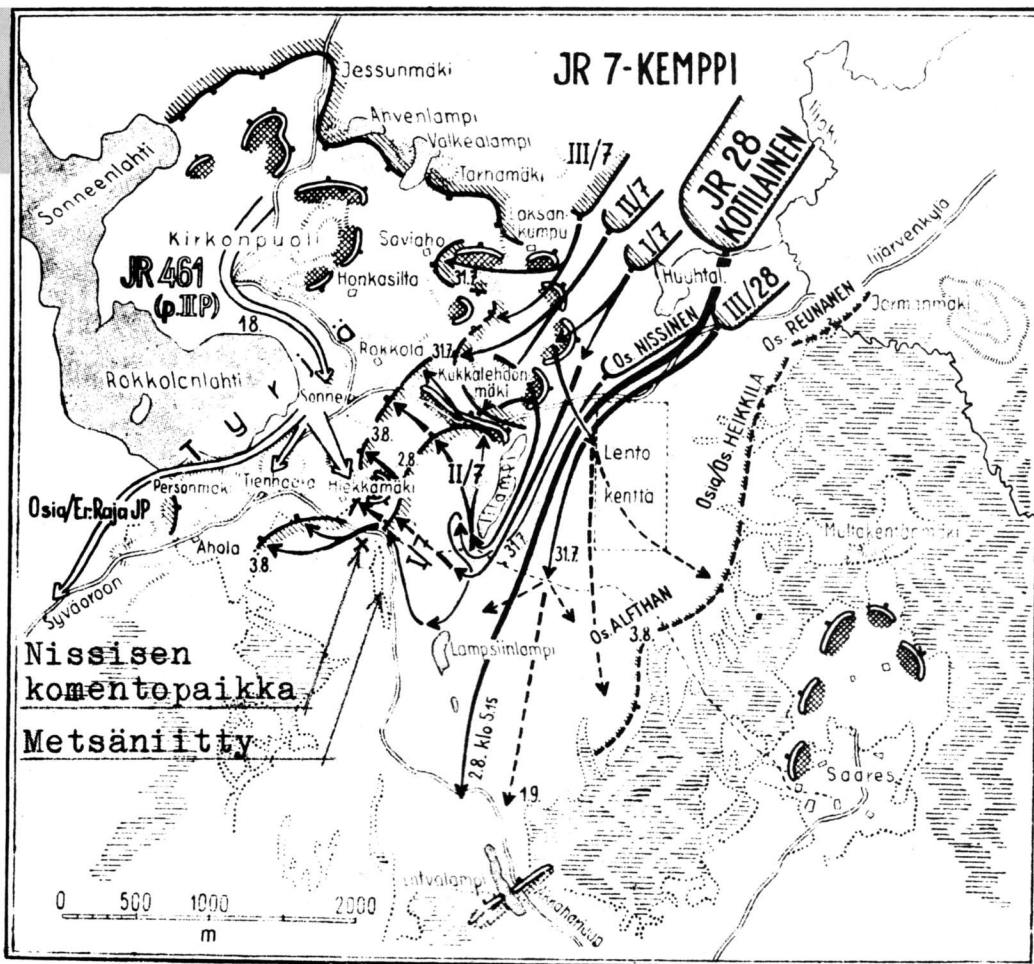
Huolenamme oli, miten estämme paikkakuntalaisten käynnit venäläisten haltuun jääneessä Tyrjän kylässä. Joku

VEIKKO PAJUNEN

Eräät ikäluokat joutuivat olemaan aseissa yhteen menoon molempien sotien ja välirauhan vuodet. Heistä kehittyi lähes ammattisotureita.

Talvisodan päätyttyä muodostettiin Parikkalan seuduille siirretyistä joukoista 7.Prikaati, josta jatkosodassa tuli muun muassa Tyrjässä, Siiranmäessä ja Vuosalmella mainetta hankkinut Jalkaväkirykmentti 7.

Tyrvän taistelun puitteet

↓ I Pataljoonan komentaja Eino Polón tunnettiin "seeprakypärästään"

oli siellä jo kulkenut. Kun rajalinja aikanaan aukaistiin, saimme aluetta takaisin, mutta Tyrvän kylä jäi rajan taakse.

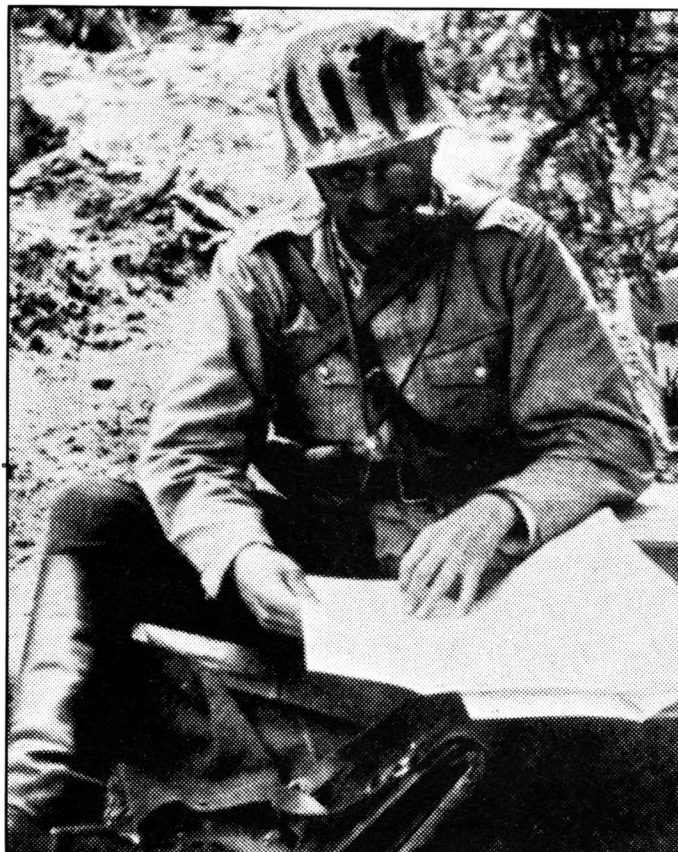
Huhtikuussa, ennen kuin rajavartiojoukot aloittivat uuden valtakunnanrajan vartioinnin, minut kutsuttiin komppanian komentopaikalle Kesusmaalle. Minusta tehtiin reserviläisenä kotiutetun kersantti *Kaino Moisio*n jälkeen komppanian asealiupseeri. Komppanian päällikön, reservikapteeni *Vilho Nissisen* kielellä sanottuna olin siitä alkaen "Nallivasara".

ASEELLINEN RAUHA

Juuri silloin saimme tyrmistytävän tiedon: Saksa oli hyökännyt Norjaan!

— Koko Suomi on motissa, perenkele... sanoi kapteeni Nissinen.

Palvelukseen kutsutusta uudesta varusmiesikaluokasta ja toisen luokan nostomiehistä täydennystä saanut komppania hälytettiin rajalle täyteen puolustusvalmiuteen.

Aavistettiin, että täytyi olla kysymys Petsamon nikkelistäkin. Rajan lähistöllä oli teiden silloissa ja rummuissa räjäytyspanokset.

Sitten räjähti Pääskylahden lähellä metsässä ollut armeijakunnan ammusvarasto, kenttämakasiini. Sitä huhuttiin rajan takaa johdetuksi tuhotoeksi.

Talvisodanaikainen 7.Divisioona lakkautettiin. Nissisen komppania muuttui 7.Prikaatin 2.Komppaniaksi. Muutos näkyi komppaniassa vain paperilla, vaihtelua oli kenttävareustustöissä, koulutuksessa ja vartiopalveluksessa tarpeen mukaan. Prikaatin kohdalla oli puolustuksellemme tärkeä Punkaharju ja viereiset järvenselät saarineen ja salmineen. Maastoon kaivauduttiin sitkeästi kaiken varalta samalla hartaasti toivoen, ettei hyökkäystä tulisi. Talvella tehtiin jäälakeuksille piikkilankaesteet espanjalaisista ratsuista.

Rajan takaa kantautui silloin tällöin räjäytysten jyminää, ja siitä pääteltiin venäläisten linnoittavan Tyrvänkylän tienoita. Kylä tienristeyksineen oli uusille isännilleen varmaankin paikallisesti tärkeä. Se oli heillä lukkona Laatokan edessä, siitä vain kahdenkymmenen kilometrin päässä.

YSTÄVYYS RAKOILEE

Neuvostoliiton ja Saksan ystävyys ei kauan kestänyt. Sota itärintamalla alkoi kesäkuussa 1941.

Tajusimme maamme tilanteen vaarallisuuden, kun prikaatin joukot hälytettiin. Oltiin taas valmiina kovat panokset aseissa kuten edellisenkin juhannuksen tienoilla.

Kapteeni Nissinen piti rajan tuntumaan saapuneelle komppaniallensa puhuttelun:

— Tästä voi kehittyä tapahuma, josta historiassa ehkä kerrotaan, että se oli rajaselkaus. Jos me joudumme rajan ylittämään, on joka miehen pidettävä mielessään, että takaisin emme palaa muuten kuin jalat edellä taikka kun työ tehty on.

Kului muutama jännittävä päivä.

Kirvesmäestä Tyrjään

Kesäkuun 30. iltapäivällä rajan takaa avattiin tykistötuli meidän puolellemme. Näin Kesusmaalta Rautjärven ylitse, että Saaren kirkon lähellä syttyi täysosumasta talo palamaan. Joku sanoi sitä pappilaksi.

Sota oli alkanut. Olin nähnyt sen omin silmin. Yritin saada lohtua ajatuksesta, että me emme sitä aloittaneet.

Meidän tykistöemme vastasi jonkin ajan kuluttua tuleen, ja pataljoonamme ylitti rajan kello 19 Pitkänpohjan tienristeyksen luona. Siinä poikitti tie Kesusmaa—Tyrjä rajan suuntaisen tien, jonka varrella oli Rasvaniemessä Intsilän meijerikin.

Armas Kemppe, JR 7:n komentaja

SOTA SOI

Komppanian toinen patruunaajoneuvo oli aina lähtövalmiina. En kuitenkaan ollut saanut käskyä ase- ja ammushuollon järjestämisestä. Odotin Nissisen lähettiä levottomana — olivat-

JR 7:n taistelun tietä Kivennavan Pihlaisissa, etualalla venäläisen divisioonan kassa

Venäläisten ammusvarasto on räjähtänyt Tyrjässä

ko meidän komppaniamme pojat jo ammuspulassa?

Luokseni tuli aamulla naapurikomppanian asealiupseeri *Matti Särkkä* yhtä epä tietoise- na.

Aamulla tuli paikalle polkupyörällä ajaen myös pataljoonan asealiupseeri ylikersantti *Kivi Keijo Kalervo Pankko*.

— Koko yö on ammuttu... missä viipyy komppanian ampumatarvikelukutusilmoitukset? huusi Pankko jo kaukaa ja pysähtyi töksäyttäen jal-

kateränsä kärrytien kavio- uraan.

— Sieltä niitä annetaan kulusilmoituksia, minä vastasin ja viittoilin Tyrjän kylään päin, josta parhaillaan kuului kovaa aseiden pauketta.

Lähettiä ei kuulunut.

Päätin lähteä jäljittämään komppaniaa.

Ilmoitin aikomukseni komppanian vääpelille *Heikki Räsä-selle*, joka oli toimitusryhmi- neen kauempana rajasta varsinaisessa ”töpinässä”.

Vääpeli halusi lähteä kansani. Hänellä oli pelko komppanialle valmistetun hyvän hernekeiton joutumisesta hukkaan.

Ylitimme rajalinjan. Oudon räikeänä loistava Neuvostoliiton punavihreä rajapaalu jäi taaksemme. maasto oli sillä kohdalla koskematonta, sen näköistä, ettei tarvinnut pelätä miinoja. Kolme kilometriä, ehkä neljättä kilometriä kuljimme etelään. Suuntana oli aurinko. Saimme oikealta puolelta nä-

kyviin korkean kekomaisten bunkkerin, jonka edustalla oli harvennettua metsää, puut kaadettuna murrokseksi.

— Vanja on ottanut hatkat, minä sanoin.

Lähellä pensaikossa oksat heiluivat. Sitten kuului vääpelin karjhdus:

— Ruki verh!

Pensaikosta tuli kädet ylhäällä sotilas: teräskypäriä, kesäpu- sakka, mandoliinihousut, oudot mustasta nauhasta kierretty sääripunokset. Hän esitteli pa-

perinsa mutta sai kaikki pitää: Komsomolin jäsenkirjan, valokuvia...

Emme arvanneetkaan, että olimme tulleet lähelle Kesusmaalta Tyrjään johtavaa tietä. Nasta-anturain jäljetkin loppuivat sitten tieltä ja näkyi murresestettä. Alkoi miinoitettu osuus. Vankimme johdatti meidät tien sivuun ja me otimme suunnan metsien poikki takaisin töpinään.

TAPPIOITA JA TÄYDENNYSTÄ

Töpinässä jo tiedettiin, että komppanian ensimmäinen kaatunut oli ryhmänjohtaja *Tauno Hiedanpää*. Paikan nimi oli kartassa Saunasoppi. Oli heitelty käsikranaatteja kapean harjunlaen ylitse ja harjulle nousut Hiedanpää oli saanut heitto-laukauksesta luodin otsaansa. Venäläiset olivat huudelleet tunnussanaamme "Kuorma — kärry".

Yhä piinallisemmin minua vaivasi ajatus, että komppania oli varmaankin jo ammuspu-lassa. Oli kulunut jo vuorokausi

III Pataljoonan komentaja
Tauno Lassi Marttinen
everstiluutnanttina

rajanylityksestä. Valmistau-
duin lähtemään heti aamulla
komppanian jäljille mukaanani
ajomies *Taito Ojala* ja tamman-
sa Lahja täysine ammuskuor-
mineen — pelkäämätön pari.
Ei ollut tietoa tiestä eikä muuta
suuntaa kuin tuo kartalla met-
säistä maastonkohtaa osoittava
nimi Saunasoppi.

Löytyi suuntaura. Siihen
muotoutui suoltotie. Kohdat-
tiin tien pohjaa paranteleva
miesjoukko ja miinoituskien
ohi merkittyjä väistöiteitä. Sain

varmuuden, että olemme oike-
alla suunnalla.

Saunasoppi. Terävä harjun
selkä, lammen rannalla nuotion
jäännökset, pari kaatunutta ve-
näläistä. Heilläkin nuo sääri-
punokset ja nappulapohjaken-
gät.

ETULINJAN TUNTUMASSA

Lienemme kolunneet metsässä
ja peltojenkin poikki liki kym-
menen kilometriä. Tulee har-
vakseen tykinammuksia.

Otan kantamuksen patruu-
noita ja käsikranaatteja. Ojala
jää purkamaan kuormaa ja
odottamaan, tuleeko mitään
taakse vietävää.

Jonkun jättämä hevoseton
ajoneuvo on kankaalla. Lavan
alla pyörien välissä itkee suurel-
la äänellä täysikasvuinen mies.
Kokemus sodasta on ollut hän-
nelle liian järkyttävä.

Jalkaväenaseiden äänistä
päättelen on ajoneuvon pur-
kamispaikalta etulinjaan vain
muutama sata metriä, enintään
kilometri. Raahaan painavia

II Pataljoonan komentaja
Arvo Ahola majurina

kantamuksia. Aurinko lämmit-
tää ja hiki virtaa.

Olenko Nissisen komppa-
nian kohdalla?

Vastaani vaeltaa saattajaton
haavoittunut, jolta haluaisin
tietoja, mutta hän ei voi keskus-
tella: veri vuotaa kurkusta ja
hengitys käy osittain oikoteitse
poreilemalla leuan alla olevasta
aukosta. Silti hän kävelee koh-
talaisesti eikä näytä tarvitsevan
apua.

Oikealla puolellani näkyy
lampi ja ylitän sen laskuojan.

Vasemmalla on suon reuna.
Edestä päin kuuluu maan kai-
vamisesta johtuvia ääniä.

Lähestyn varovasti kaivajia
ja tunnen heidät oman komppa-
niani miehiksi. Heidän ilonsa
saapumiseni johdosta on aitoa.
Patruunapula on uhannut. Oja-
lan kuormasta riittää patruu-
noita pataljoonan muillekin
komppanioille.

Kapteeni Nissisen naama
loistaa paljastaen mielen liik-
keet paremmin kuin sanat:

— Tästä lähtien jos mennään
syteen taikka saveen, Nallivasa-
ra seuraa aina ilman eri käskyä
minua! Ammushuolto järjeste-
tään täältä edestä päin lähettien
avulla.

SOTA VAATII VERONSA

Nissisen komppania on patal-
joonan etulinjassa äärimmäise-
nä vasemmalla. Vielä vasem-
paan itään päin on miehittämä-
töntä suoaluetta.

Komppania kaivautuu. Ai-
van edessä on Iijärvenkylän ja
Tyrjän välinen tie, takana ko-
hoavaa maastoa ja siitä jyr-
kemmin laskevan varjoisen rin-
teen takana lampi, Huuhta-
lampi.

Seitsemättä Prikaatia ei enää
ole. On muodostettu Jalkavä-
kirykmentti Seitsemän. Siihen
tarvittu III Pataljoona on koo-
tu reserviläisistä. Nissisen
komppania on nyt 2./JR 7 ja se
kuuluu majuri *Eino Polónin*
komentamaan I Pataljoonaan.
Rykmentin toiset pataljoonat
ovat sen oikealla puolella ja ti-
viissä kosketuksessa Tyrjän ky-
lässä linnoitetuissa asemissa
oleviin venäläisiin.

Nissisen komppanian edessä
on linnoittamatonta kangas-
maastoa. Sen kautta venäläiset
öisillä hyökkäyksillään koette-
levat rykmentin sivustaa. Keh-
rääjälinnun hyrinä katkeaa ja
yhtäkkiä on kaikkialla ilkeä rä-
tinä ja räiske. Maksetaan oppi-
rahoja ja opitaan: aamun koit-
teessa kannetaan etumaastosta
omia miehiämme.

Katselen *Pekka Vannisen*
kanssa surullisena tapahtunut-
ta. Monta hyvää miestä olem-
me menettäneet. Vänrikki *Ter-
ho Könönen* makaa paareilla
kuolleen näköisenä. Kukapa
olisi uskonut, että siitä vielä
nousisi Suhmuran Santran, Ilo-

mantsin Alman ja monen
muun laulun seppittäjä.

Hyökkääjät olivat sotakou-
lun oppilaita, kaatuneilla Kom-
somolin jäsenkirjat. Valiojouk-
koa.

Kauempiana edessä on len-
tokenttä. Sen länsipuolella syt-
tyy metsäpalo. Oma partiom-
me koettaa sitä sammuttaa ja
huomaa venäläisten olevan
omalla tahollaan samassa puu-
hassa.

RYKMENTTI ISKEE TYRJÄÄN

Heinäkuun viimeisenä päivänä
kello 12.30 aloitettiin toden te-
olla Tyrjän kylän valtaus. Ty-
kistö valmisteli hyökkäystä
ampumalla 3000 kranaattia. Se
kasvatti meissä luottamusta
omaan voimaamme — sellaista
jylyä oli kuultu talvisodassa
vain venäläisten tykistöltä.

— Kempin komentopaikalla
tuli hämminki, kun sinne ajeti-
tiin panssarivaunulla. Eivät heti
huomanneet, että saattajina oli
omia miehiä. Konekivääri-
komppanian poika raplasi eh-
jänä saadun vaunun käyntiin ja
osasi ajaa, kertoo joku.

— Panssareita tuli Iijärven-
kylästä päin. Etummainen am-
pui vimmatusti tykillään tuo-
hon tien vastakkaiselle puolelle.
Sitten se meni miinaan.

— Seuraava meni kahdesti
miinaan. Se oli kevyempi vau-
nu. Ensimmäinen miina lennä-
tti vaunun vauhdissa toisen
miinan päälle. Se kellahutti vau-
nun tuohon kyljelleen, kappale-
ita sinkoili ihan päällemme.
Tuossa on vieläkin kumiset te-
laketjun kannatuspyörät, selitti
Nallivasaralle sotamies *Kukko-
nen*, jolla oli poterossaan vara-
aseena vaunusta otettu pikaki-
vääri.

— Kolmaskin meni miinaan,
vasta neljäs saatiin ehjänä...
Ovelasti luikkivat miehet pa-
koon ensimmäisestä vaunusta.
Kohdalla oli iso koivu, ampui-
vat sen tykillä kumoon näkö-
suojaksi ja menivät lattialuu-
kun kautta.

Kranaatit yhä lentävät
hyökkäykseen lähtöä odotta-
vien miesten ylitse. Niiden mo-
nenmoista sähinää ja vonku-
mista kuunneltaessa erällä so-
tamiehellä, pikakivääriampu-
→

Kirvesmäestä Tyrjään

jalla, on mielessään kokemuk-
sensa talvisodan kranaattisa-
teesta. Kasvot kalpeina, silmät
oudosti kiiltäen hän sanoo Nal-
livasaralle:

— Siellä lentää kättä ja jal-
kaa...

Kukaan ei vielä aavista, että
miehen on saanut valtaansa
pelko ja kauhu. Sen jälkeen
häntä ei komppaniassa nähty
— oli kuulemma siitä paikasta
lähtenyt taivaltamaan kotiinsa
Keski-Suomeen.

Komppanian suutari sota-
mies *Paavo Sillanpää* on jättä-
nyt paikkansa töpinässä ja kuu-
luu panssarintorjuntaryhmään.
Hän on Nallivasaran kanssa
yhtä mieltä kaikkia askarrutta-
vasta asiasta:

— Kun sinne nyt kerran on
mentävä, on koetettava myydä
nahkamme mahdollisimman
kalliisti...

KOMPPANIA LÄHTEE LIIKKEELLE

Vahvennettu 2./JR 7, Osasto
Nissinen on alistettu suoraan
rykmentin komentajalle eversti
Armas Artturi Kempille. Osas-
ton tehtävänä on tunkeutua
Tyrjän kylän selustaan ja estää
venäläisten perääntyminen Ak-
kaharjun suuntaan.

Huuhtalammen taisteluase-
mat jätetään. Etenevässä
komppaniassa ovat joukkueet
peräkkäin, kärjessä I Joukkue,
sen takana kapteeni Nissinen
komentoryhmineen.

Ennen kuin komppanian
kärki pääsee Iilammen ja len-
tokentän välisessä maastossa
palaneelle kankaalle, tulee alue-
elle joitakin kranaatteja. Maa-
han heittäytyvät miehet eivät
huomaa olevansa miinakentäs-
sä. Ensimmäisen joukkueen
tappiot ovat suuret, joukkueen
johtajakin vänrikki *Alppi* kaa-
tuu miinoituksessa. Nallivasara
huomaa sivullansa ansalangan
ja huutaa äkäisen varoituksen
taistelulähetille *Matti Salomaal-*
le, joka pysähtyy heti. Puolikin
askelta lisää olisi ollut kohtalo-
kas. Ansalanka päättyy suuren
kuusen juurella iskusytytti-
meen, josta nousi kuusen run-
koa pitkin räjähtävä tulilanka

päättyen runsaan metrin kor-
keudelle kuusen runkoon sidot-
tuun ja oksien kätköön naami-
oituun isokokoiseen tykinkra-
naattiin.

Miinoitus oli jäänyt tieduste-
lussa huomaamatta. Se saattoi
olla vasta hiljattain tehty.
Luutnantti *Aaro Iivanainen*
joukkue siirtyy kärkeen ja ylit-
tää miinoituksen taitavasti tap-
pioitta.

Eteneminen jatkuu mustaksi
palaneella kankaalla. Jostakin
syystä tulee välillä pysähdys.
Haetaan vettä Iilammesta, jon-
ka vastakkaisellakin Tyrjän kyl-
än puoleisella rannalla näh-
dään vedenhakija. Arvellaan,
että se ehkä oli lammen sillä
puolella edenneen II Pataljoon-
nan miehiä, mutta saattoi se ol-
la venäläinenkin.

Yksinäinen luoti tulee lam-
men takaa kovasti läjähtäen
alikersantti *Touko Niemen* kyp-
pään. Niemi lysähtää puoli-
valmiiseen poteroonsa. Mutta
kuolleeksi luulemani mies koha-
ta nousee, kypärä on pelastanut
hengen.

Mukana seuraa hevonen pur-
ilaineen, ajomiehenä iäkkään-
puoleinen nostomies. Ajomie-
hen yhtämittäinen ruikutus ja
kysely on kiusallista kuunnel-
tavaa:

— Mitä varten hevosen ja
koko roskan on oltava muka-
na...

Koetetaan selittää:

— Menomatalla miinoja ja
ammuksia varten, palatessa
haavoittuneita ja kaatuneita
varten...

VIHOLLISEN SELUSTAAN

Palaneen kangasmaan jälkeen
Taisteluosasto Nissinen etenee
tähytykseltä suojaavassa met-
sässä. Edettyään pari kilomet-
riä etelään osasto kääntyy Ii-
lammen ja Lampsinlammen
välisellä kannaksella länteen.

On kuljettu läheltä venäläis-
ten tykkipatteria mutta pysytty
salassa. Maa vavahteli ja lau-
kaukset kimahtelivat terävinä
patterin ampuessa osaston ylit-
se.

Ilta hämärää ja osasto on

Jälki on paha Tyrjässä taistelun jälkeen

pysähtynyt kannakselle. Jat-
kamisesta ei ole heti tietoa.
Kapteeni Nissinen odottaa
käskyä ja tilannetta tutkitaan.

Alituinen partiomies pans-
sarintorjuntaryhmän johtaja
kersantti *Puranen* pyytää Nal-
livasaraa jälleen kaverikseen.
Mutta Nallivasara ei nyt ehdi:
on haettava Huuhtalammen
aseisiin varalle kätkeyty pika-
kivääri. Yhden pikakiväärin is-
kukappale on juuttunut pidät-
täjänsä taakse eikä ase laukea.

Puranen lähtee pimenevään
yöhön yksinään. Aamupäivällä
hän on määrännyt jäämistönsä
jakamisesta kavereiden kesken.
Aavistellaan, että *Puranen* ei
palaa.

Palattuaan löytää asealiup-
seeri komppanian vielä lampien
kannakselta mutta tappioita
kärsineenä. Oli tullut käsky
hyökätä Iilammen länsipuolella
vihollisen selkään. Sillä kohdal-
la pohjoisesta hyökännyt II Pa-
taljoona oli jo vallannut Kuk-
kalehdonmäen ja saavuttanut
Tyrjän ja Iijärvenkylän välisen
tien.

Mutta yöllisen hyökkäyksen
onnistumiseen olisi tarvittu täy-
si yllätys pimeän turvin. Siihen
ei valpas ja asemissaan sitkeästi
puolustautuva vihollinen ollut
antanut mahdollisuutta.

Kersantti *Purasta* ei näkynyt.
Tiedettiin vain, ettei hän ollut
mukana hyökkäyksessä Ii-
lammen länsipuolella.

PATALJOONAT TAISTELEVAT

Kapteeni *Arvo Aholan* komen-
tama II Pataljoona jatkoi
hyökkäystä Kukkalehdonmä-

eltä länteen Tyrjänjärven Rok-
kolanlahtea kohti ja eteni vas-
tustamattomasti vaikkakin hit-
taasti ja tappioita kärsien vihollis-
puolustusasemissa pesäke
pesäkkeeltä.

Vihollinen puolustautui kuo-
lemaa halveksien. Hyökkäyk-
sen seurauksena se lopulta luo-
pui pohjoisista Kirkonpuolen
maaston tukikohdistaan ja
kapteeni *Tauno Lasse Marttisen*
komentaman III Pataljoonan
rintama levennettiin Tyrjänjär-
ven Sonneenlahdesta Iilammen
pohjoispäähän saakka. Näin
voitiin rykmentin päävoimat
siirtää Osasto Nissisen jäljessä
Iilammen eteläpuolelle.

Kun kaksi vuorokautta on
kulunut Tyrjän valtauksen al-
kamisesta, JR 7:n I ja II Patal-
joona aloittavat hyökkäyksen
Iilammen eteläpuolelta. II Pa-
taljoona hyökkää pohjoiseen ja
kukistaa vihollisen sillä suun-
nalla, missä Osasto Nissisen öi-
nen hyökkäys oli jäänyt tulok-
settomaksi. Vihollista puriste-
taan yhä ahtaammalle Tyrjän-
järveä vasten. I Pataljoonan
hyökkäyksen suunta on län-
teen.

Seuraavana päivänä I Patal-
joona valtaa Hiekkämäen tu-
kikohdan, mutta venäläiset ei-
vät vielääkään antaudu.

Kranaatinheitinjoukkue vai-
htaa tuliasemaa, kun kalustoa
kantavat miehet näkevät hyvän
maalin lähellä — peruspanok-
selle sopivan ampumamatkan
päässä.

Ei ole aikaa heittimen tuli-
asemaan panemiseen normaai-
lilla tavalla! Vastin maahan,
putki nojaamaan alikersantti

Aarne Aaltosen kyyristyneeseen selkään! Heittimen elävä jalusta oli samalla tulenjohtaja ja suuntaaja.

Ammutaan suoralla suuntauksella, Aaltonen korjaa kyyryasentonsa kunnes korotus oli oikea ja kohdalleen menee.

KOMPPANIA ON KOVILLA

Osasto Nissinen miinoittaa Tyrjästä Akkaharjuun johtavan tien ja etenee Tyrjän kylään päin. Osasto on tulppana tien suunnassa, kapteeni Nissinen komentoryhmineen tien vasemmalla puolella lähellä tietä.

Sopivassa tienmutkassa pysähdytään. Odotetaan venäläisten purkautumista Tyrjästä millä hetkellä tahansa. Tiedetään, että JR 7:n vastustajana on venäläinen JR 461.

Aurinko lämmittää kapean metsäniityn laitaa, jossa Nissinen komentoryhmineen levähtää. Kosketusta viholliseen ei ole.

Kapteeni Nissinen on juuri noussut seisomaan, kun tienoolla rämähtää yllättävästi hermoja repivä rätinä. Oksat ja kaarnankappaleet lentelevät luotisuihkujen tiellä. Taistelulähettiläupseeri *Unto Poutala* kiskaisee Nissistä matalammaksi ja Nissinen ärisee:

— Kas perenkelettä kun ampuu...

Tien toisella puolella on maahan kaivettu ja tornia myöten peitetty panssarivaunu. Kanervikon värisenä ympäristöönsä hyvin naamioitu torni pyörii ja ampuu kahdella konekiväärillä tasaista kangasta

pyyhkien joka suuntaan. Kapean niityn kohdalla on suojaa antava painanne, mutta torniin sulkeutunut ampuja on päästänyt tulemaan lähelle.

Kankaalla tornin kohdalle sattuneet miehet ovat vaikeuksissa. Siellä huudetaan kasapanoksia.

III Joukkueen taistelulähettilä *Aulis Pohjalainen* näkee syöksyvän kasapanosmiehen katkeavan linkkuveitsenä luotisuihkussa.

Toinen syöksyjä — ja sama tulos.

Tornin paholainen ei kuitenkaan huomaa, että toisesta suunnasta tuodaan panssaritorjuntatykkiä — itse majuri Polón on mukana. Hänet tunnetaan seerpranjuovaisesta kypärästään.

Tykki vaientaa panssarivaunun tornin. Siitä viidentoista metrin päässä makaa seulaksi ammuttuna öiselle partiomat-kalle yksinään lähtenyt kersantti Puranen.

VIHOLLINEN PYRKII ULOS MOTISTA

Tyrjä on motitettu, mutta vihollinen on saatava tuhotuksi. Pyrkikö se itse ulos vai onko se tuhattava pesäke pesäkkeeltä.

Suunnitellaan ja odotetaan.

Vähän ennen yön pimeintä aikaa kuuluu selkäpiitä karmiva uraahuuto. Sitten konetuliaseiden räikkinä ja räjähdysten melu täyttää ilman. Suorasuuntaustykkiin suuliekit leimuavat ja pienempien aseiden tulet leppävat tiellä.

Tiivis kolonna tunkeutuu mistään välittämättä päin Nissisen komppanian asemia. Kärjessä ja kauempanakin on tykkeitä putket kulkusuuntaan päin, mukana panssarivaunu ja kaikenlaista ajoneuvoa. Hyökkääjät laskevat välillä tykkien kannukset maahan ja ampuvat pikatulta.

Savu ja punertava loimotus on kaiken yllä. Panssarivaunu saa tykistämme osuman ja pysähtyy Nissisen komentopaikan kohdalle. Vaunu palaa. Sen kattoluukku kohoilee, mutta putoaa tien vierestä ampuvien miesten tulituksessa aina alas. Sitten se ei enää koho. Savun mukana on palaneen lihan käryä.

Venäläiset hylkäävät liikumattoman, sekasortoon joutuneen kalustonsa, mutta jatkavat itsepintaisesti murtautumisyrittystään. Monikymmenpäinen joukko tunkeutuu komentopaikan ohitse. Ne kiertävät tien myötä komentopaikkaa ja joutuvat kapean niityn toisella puolella uudelleen Nissisen miesten sivustatuleen.

Yksikään vihollinen ei pääse pitemmälle!

Huhtalammen maastossa hyökänneiltä venäläisten valiojoukoilta meille saadut puoli-automaattikiväärit toimivat hyvin. Sotasaalispatruunoiden valojuova-, räjähdys- ja panssariräjähdysluodit ovat hämärässä erinomaiset, valojuova tai leimahdus näyttää osuman. Komentopaikalla on torjunnassa mukana naapurikomppaniainkin miehiä.

TULEVA KÄDET YLHÄÄLLÄ

Aurinko nousee 4. 8.

Murtautumisyritys on torjuttu. Tuloksista nähdään, että II Joukkueen pikakivääri oli toiminut tehokkaasti. Ampuja *Sakari Sandroos* oli alkanut ansaita Mannerheimristiänsä.

Kalliolta alkaa kuulua huutoja — suomea ja venäjää. Kuulostaa antautumiselta.

Sotamies tulee ja selittää:

— Politruckki ja sotamies antautuivat. Politruckki oli aseeton, sotamies pudotti kiväärinsä. Seisovat kädet ylhäällä. Kaksi suomalaista, upseeri ja taistelulähettilä, tulivat lähelle. Silloin politruckki sieppasi kiväärin ja yritti seivästää upseerin pistimellä, mutta taistelulähettilä ehti lyödä puukkonsa politruckin kurkkuun.

Komppanian verran vangiksi antautuneita kertyy Nissisen komentopaikalle. Nissinen marssittaa vankiosaston pataljoonan komentopaikalle ja ilmoittaa sen komentajalle ohjesäännön mukaisesti kuten oman komppaniansa. Omalla komppanialla ei ole ollut tappioita motin purkautumisvaiheessa.

Tyrjästä marssitaan kohti Laatokkaa.

Rykmenttiä alettiin tästä alkaen nimittää Tyrjän Rykmentiksi. □

NE NÄPPÄRÄT JUUTALAISET

Turistiryhmä kiertelelee Tel Avivissa ja haluaa nähdä tuntemattoman sotilaan haudan. Opas, joka tietää, ettei kaupungissa ole sellaista, ratkaisee pulman näppärästi viemällä ryhmän pankkiiri Morgenthauin mahtavalle hautamonumentille.

Muuan ryhmän jäsenistä tarkastelee monumenttia ja kysyy vähän epäröiden:

— Eikös Morgenthau ollut kuuluisa pankkiiri...?

— Aivan oikein, vastaa opas hymyillen. — Mutta sotilaana hän oli täysin tuntematon.

Aake Pesonen, Helsinki

NE SUURET JA MAHTAVAT

— *New Yorkin YK:n rakennuksen vessat ovat kuulemma aivan hirveässä siivossa.*

— *Mistä se voi johtua?*
— *No kun tuhannet ihmiset käyttävät niitä päivittäin, mutta YK:ssa vain suurvalloilla on veto-oikeus.*

Aake Pesonen, Helsinki

Jääskessä tapeltiin lujasti

Puna-armeija oli pureutunut lujasti rajalla oleviin puolustusasemiinsa Kannaksella muun muassa Ensoissa ja Jääskessä.

Hyökkäämässä oli reipas suomalainen varusmiesrykmentti JR 6.

Yhteenotosta muodostui kova ja verinen.

AARO PAJARIN komentama 18.Divisioona ylitti välirauhan aikaisen valtakunnan rajan Rautjärven-Ilmeen väliseltä alueelta 31.7.1941. Divisioonan oikealla siivellä hyökkäsi everstituutnantti *Tor Ekmanin* komentama JR 6, jolla oli samanaikaisesti sekä puolustus- että hyökkäystehtävä. Osa rykmentistä nimittäin oli tällöin myös rintamavastuussa Vuoksen ja Immolanjärven välillä. Kun di-

visioonan hyökkäys sittemmin eteni kohti Kirvua ja Vuoksea, vastasi JR 6 koko ajan divisioonan oikean sivustan suojaamisesta. Tämän vuoksi rykmentin oli koko ajan venytettävä rintamaansa myös Enson itä- ja loppuksi sen eteläpuolellekin, joten rintamalinja oli lopulta hevosenkengän muotoinen. Kun divisioonan hyökkäys 14.8. saavutti Vuoksen Jääsken ja Antrean välillä, oli Ensoa ja Jääskeä puolustavilla venäläisillä tästä lähtien maayhteys Vuoksen länsipuolelle ainoastaan Jääsken

maantiesillä ja Rouhialan patosilla välityksellä.

JR 6 oli 13.8. lähestymässä Ensoa ja Jääskeä kaikkien koillisen ja idän suunnista sinne johtavien teiden suunnissa. Tämän lisäksi yksi kiila suuntautui Mertjärven kylästä suoraan kohti Vuoksea.

Kello 13.30 rykmentin komentaja antoi Mertjärven pohjoispuolella Toivolan maastossa sijainneissa komentopaikassaan käskyn Enson ja Jääsken valtaamisesta:

LENNOKAS KÄSKY

– Vahv. III/JR 6 etenee pääosillaan Mertjärven pohjoispuolitse Virolansalon kautta Ensoon ja puhdistaa sen.

– Komppania *Torvinen* (Vahv. I.K./JR 6) etenee Mertjärven kylästä Järvenkylään johtavan tien suunnassa, valtaa ja puhdistaa Järvenkylän ja lähettää mahdollisimman pian osaston valtaamaan Rouhialan.

– Vahv. II/JR 6 etenee viipy-

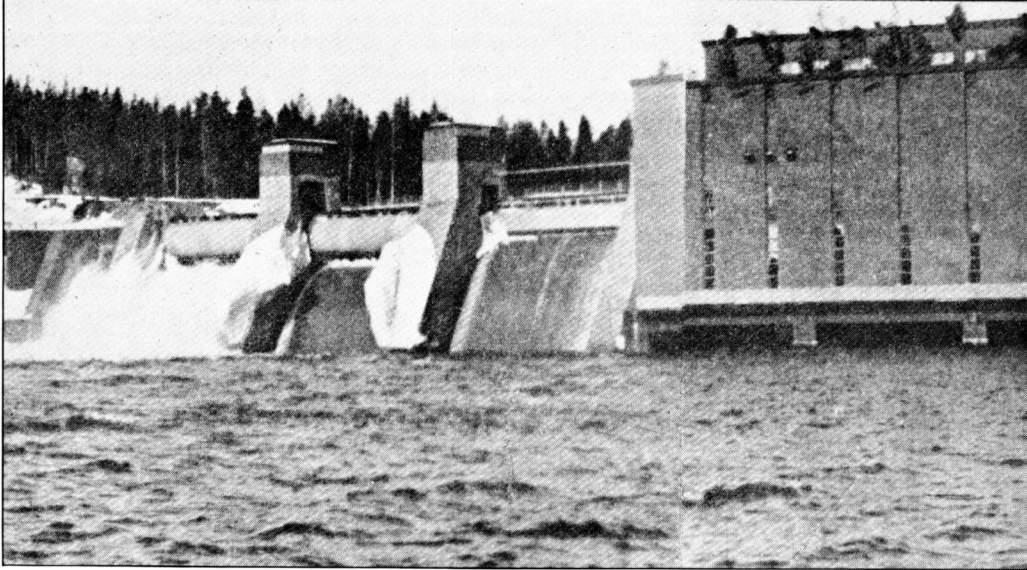
mättä Patjaalan kautta Jääsken ja valtaa sen.

Eipä tiennyt käskyn antaja tässä vaiheessa miten vahva ja aktiivinen Ensoa ja Jääskeä puolustava vihollinen tulisi olemaan! Käsky antoi kuitenkin joukoille selkeät tavoitteet. Sen ansiosta taistelu ennen kaikkea Jääskestä muodostui tästä hetkestä alkaen värikkääksi ja veriseksi.

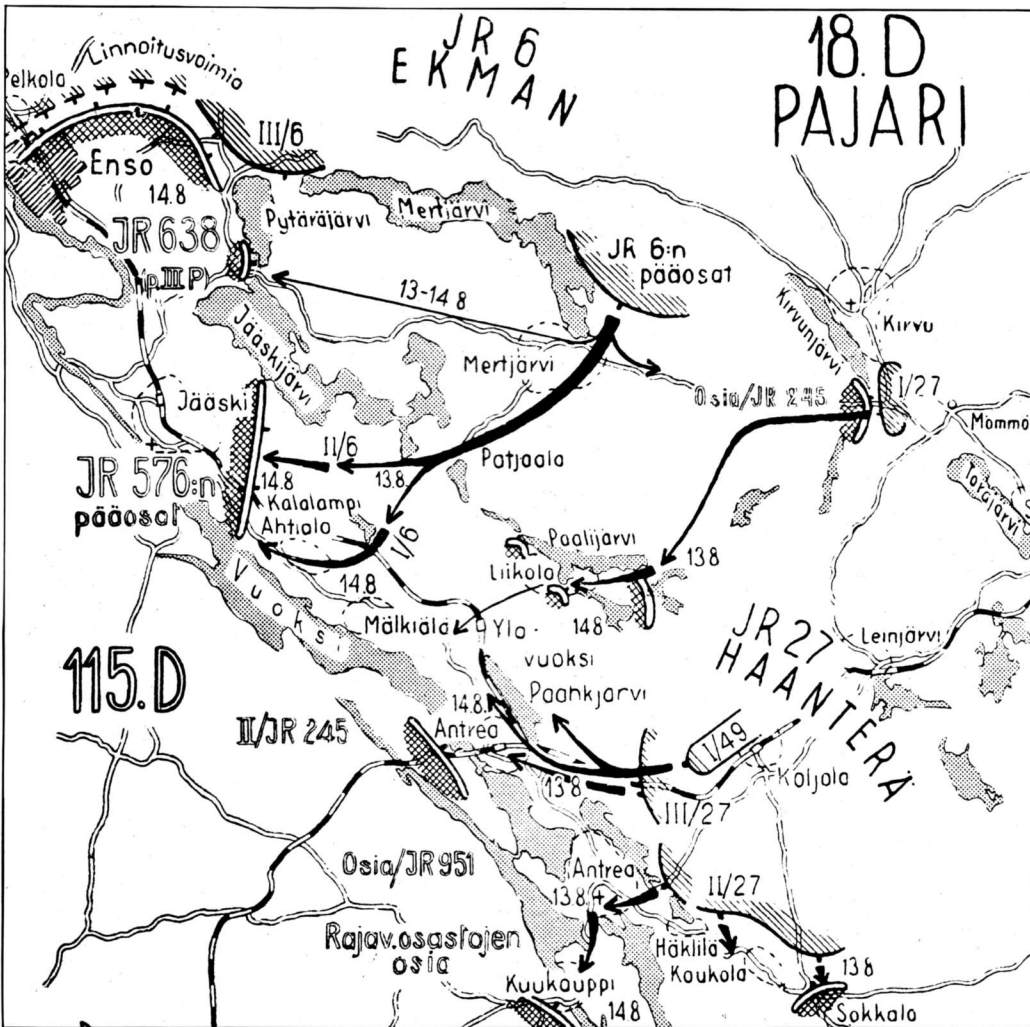
Kello 24.00 mennessä joukot olivat edenneet linjalle Virolansalo – Pytärjärven – Jääskijärven kannas – Härkälampi – Kalalampi. Vihollisen vastarinta kaikkialla oli erittäin kova.

5.K./JR 6 onnistui 14.8. kuudessa tunkeutumaan Jääsken kirkonkylän tuntumaan, valtasi SK- ja NS-talojen itäpuolella puron takana sijaitsevat kukkulat ja ryhmittyi sinne puolustukseen. 6.K./JR 6 onnistui samassa maastossa sähkölinjan suunnassa edeten pääsemään tavattomalla nopeudella erään vihollisen tukikohdan taakse ja yllätti täydellisesti noin komppanian

ERKKI HOLKERI

Rouhialan voimalaitos oli komea

JR 6 joutui Enson-Jääskin alueella taistelemaan rintama länteen

vahvuisen vihollisen. Vihollinen vetäytyi aluksi, mutta suoritti pian voimakkaan vastahyökkäyksen. Rajuksi lähitaisteluksi päätyneet vastahyökkäys koitui kuitenkin vihollisen tappioksi.

Jääskin kaakkoispuolella hyökännyt Vahv.I/JR 6 (-1.K)

eteni päivän kuluessa Kalalammelta kohti Vuoksea ja valtasi Ahtialan kylän. Hyökkäyksen loppuosa erään pikkutien suunnassa lienee tullut viholliselle melkoisena yllätyksenä, koska hyökkääjä täällä pääsi yllättämään Jääskestä Antrean

suuntaan siirtymässä olleen vihollisen kolonnan ja tuhosi siitä 14 hevosajoneuvoa ja 6 kuorma-autoa.

Yksi ajoneuvo oli kuormattu korppusäkeillä. Sepäs pani miehille liikettä töppösiin! Ei siinä touhussa näperrelty, vaan jokai-

nen, joka saaliinjaolle ehti, heitti korppusäkin selkäänsä ja juoksi sen kanssa metsään. Paikalle pian ehtinyt upseeri yritti hillitä saalistamista ja uhkasi ”rosvoja” sota-oukeudella. Tokkopa kuitenkin kukaan, joka jo oli saanut korppusäkin selkäänsä, sitä palautti. ”Rosvot” täyttivät korpuilla ensin oman reppunsa ja leipälaukkunsa ja luovuttivat loput kaverien tasataviksi.

TULEE VAIKEUKSIA

Illan tuntumassa hyökkäys tyrehtyi kaikissa suunnissa. Tilannetta yritettiin selkeyttää kiihkeällä partioinnilla.

Tuloksetkaimman retken suoritti vänrikki Toivo Honkaniemen johtama rykmentin Jääkärijoukkue, joka onnistui käymään Jääskin sillan tuomassa, vielä Rouhialan niemessäkin. Viimemainitussa paikassa se tuhosi jonkin tärkeän vihollisen komentopaikan. Tästä näkyvänä todisteena joukkue toi tullessaan useita suurikokoisia lippuja.

Partiot löysivät myös heikon kohdan vihollisen puolustuksessa: Vihollinen oli jättänyt miehittämättä kirkonkylän kaakkoispuolella Hyppölänmäen tasalla Jääskestä Antrean johtavan maantien ja rautatien välissä sijaitsevan pienen mäen. Ahtialassa koottiin kiireesti pienen iskuosaston luontoinen joukko, joka siirtyi yöhämärän aikana röyhkeästi pitkin tietä Kiljolan aukeiden yli ja onnistui miehittämään mainitun mäen laukaustakaan ampumatta. Vaikka rintama Jääskin itäpuolella oli seuraavien taistelupäivien aikana jatkuvassa aaltoliikkeessä, pysyi em. mäki meikäläisten hallussa koko Jääskin taisteluvaiheen ajan. Näistä tapahtumista on kerrottu yksityiskohtaisemmin Kansa Taisteli -lehden numerossa 8/82.

Seuraavana päivänä - 15.8. - molemmat osapuolet yrittivät jatkuvilla hyökkäyksillä selvittää sekavaa tilannetta. Viholliselle sattui jopa niin paha komähdyks, että se marsitti joukkueen sulkeisjärjestyksessä 5.K:n asemien eteen. Kun komppania suuntasi siihen tullen, kaatuivat useimmat vihollis-

Jääskessä...

set niille jalansijoille, missä äkillinen tulenavaus heidät yllätti.

Meikäläisillä näissä yllättäen ja äkillisesti muuttuvissa tilanteissa oli sentään se hyvä puoli, että voitiin hieman joustaa, antaa vähän periksi silloin kun näytti siltä, että tappiot muuten muodostuisivat kohtuuttoman suuriksi. Vihollisella sitävastoin – koska nyt taisteltiin ennen kaikkea Jääsken sillan kohtalosta – ei ollut enää vähääkään joustamisen varaa. Niinpä se taistelikin fanaattisesti jokaisesta aarinalasta.

LIHA ON KORTILLA

Pieni kömmähdyks päivä tapahtumissa voitiin kuitenkin kirjata meikäläisten puolellakin.

Eräs muonantuojia ei ollut selvillä tilanteesta, vaan ajoi erehdyksessä ajoneuvonsa liian eteen, aivan etummaisten taistelijoitten tasalle. Ajomies pelasti, mutta hevonen haavoittui kuolettavasti.

Tapahtuman nähnyt upseeri torui ajomiestä varomattomuudesta:

– Oman henkenne te kyllä osasitte varjella, mutta hölmöilyne takia hevonen menetettiin.

Tähän sotamies *Jaakko Lehtomäki* Multialta:

– Tässä armeijassa taitaakin hevosen henki olla arvokkaampi kuin miehen...

Upseeria närkästytti sivullisen sotamiehen asiaan puuttuminen. Hän antoi nyt Lehtomäelle käskyn suorittaa teurasuksen edellyttämät jatkotoimenpiteet ja toimittaa hevosen lihat pataljoonan huoltoon.

Siinäpä sitä olikin tehtävää maastossa, johon vihollinen pystyi sekä tähyttämään että tulittamaan!

Hetken aikailtuaan ja odoteltuaan vihollisen mielenkiinnon suuntautuvan edes hetkeksi muualle Jaakko onnistui pystyttämään naamioverhon vihollisen ja hevosenruhon väliin ja ryhtyi sen suojassa suorittamaan tehtävänsä. Välillä tosin, milloin vihollisen tuli sattui ryöpsähtämään tähän suuntaan,

Jääsken kirkko Vuokselta katsottuna Kuva: Paavo Suikkari

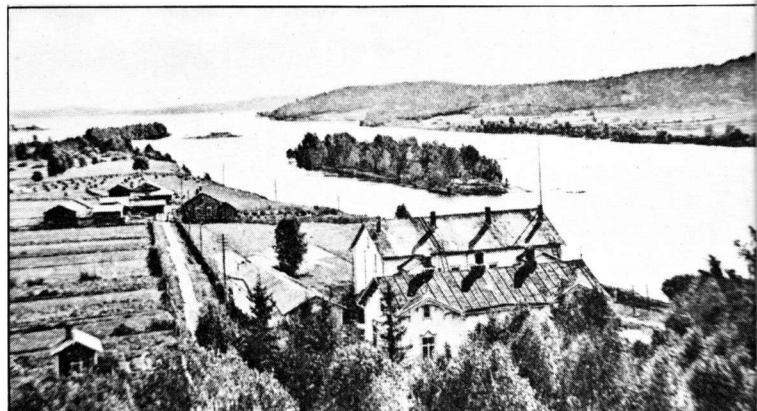
oli suojauduttavakin. Tosin hevosen ruho jo sellaisenaankin tarjosi tilapäisen suojan. Ruhoon tulikin työvaiheessa useita lisäosumia. Työ tuli kaikesta huolimatta loppuun suoritetuksi ja pataljoonan muonavarat täydennetyksi yhdellä ylimääräisellä hevosenruholla.

YRITETÄÄN UUDELLEEN

Rykmentin komentaja antoi 16.8. kello 02.00 uudelleen Jääsken valtaamista koskevan hyökkäyskäskyn. Oleellista uutena siinä oli Ahtialan suunnasta hyökkäykseen mukaan ehtineen Vahv. I/JR 6:n saama tehtävä: sen oli maantien ja rautatien suunnista hyökäten vallattava Vuoksen ja rautatien välinen osa Jääsken kirkonkylästä, pidettävä tiukasti hallussaan sillan maasto ja vallattava Rouhialan alue siten, ettei viholliselle jää mahdollisuuksia tuhota voimallitosta. Tämän jälkeen pataljoonan oli oltava valmiina jatkamaan hyökkäystä Enson suuntaan. Tässä vaiheessa myös Mertjärven pohjoispuolella hyökännyt I.K oli jo siirretty pataljoonansa yhteyteen.

Rykmentin hyökkäys alkoi kaikissa suunnissa kello 10.00. Puolenpäivän jälkeen 7.K valtasi SK- ja NS-talojen maaston. Muutamia tunteja myöhemmin vihollinen suoritti panssarivainujen tukemana vastahyökkäyksen ja onnistui työntämään 7.K:n vähän idemmäksi, puronlinjan taakse.

Ahtialan suunnasta rautatien itäpuolitse hyökänneet I P:n osat pääsivät päivän kuluessa hieman eteenpäin ja valtasivat

Näkymä kirkkornista alas vuokselle, lähinnä Niemensaari, kauempana Papinsaari Kuva: Paavo Suikkari

Kiljolan aukeiden pohjoispuolella sijainneen bunkkerikukkulan.

Tähän rykmentin yleishyökkäys jälleen pysähtyi. Tulokset koko päivän kestäneistä hyökkäysyrityksistä jäivät siis varsin vaatimattomiksi.

II/JR 6 valtasi 17.8. kukkulan Jääsken-Patjaalan tien ja rautatien risteyskohdan pohjoispuolella ja I/JR 6 samanaikaisesti kukkulan saman risteyskohdan eteläpuolella.

PAJARI ON KOVANA

18.Divisioonan komentaja lähetti 18.8. rykmentille ankaran toimintaohjeen:

”Hyökkäystä on jatkettava kovuudella ja nopeaan tulokseen pyrkien, mutta samalla taidolla annettua tehtävää, voimien mahdollisimman pikaista vapauttamista silmälläpitäen. Alleviivaan jatkuvan keskitetyn ja hyvin johdetun tykistö- ja krh-tulen käyttöä. – A O Pajari.”

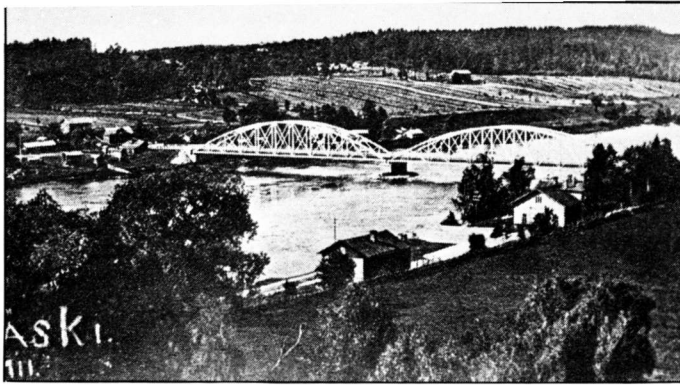
Käskyn toteuttamisyrityksiin ryhdyttiin välittömästi ja niitä jatkettiin koko päivän. I/JR 6

menetti päivän taisteluissa kaa-tuneina, haavoittuneina ja kadonneina yhteensä 81 miestä saavuttamatta kuitenkaan vähäisintäkään menestystä.

Vielä tätäkin huonommin onnistui II/JR 6. Sillä oli koko päivän täysi tekeminen vihollisen suorittamien lukuisten vastahyökkäysten torjumisessa, josta syystä se ei ollenkaan pystynyt kokoamaan joukkojaan oman hyökkäyksensä jatkamiseksi. Illan tuntumassa se saikin käskyn luopua hyökkäysyrityksestä ja ryhmittä puolustukseen.

Käsky tuli kreivin aikaan, sillä pian tämän jälkeen vihollinen suoritti jälleen sarjan tehokkaita vastahyökkäyksiä. Aluksi ne suuntautuivat Rusiharjuun, jossa menetettiin viholliselle pari tukikohtaa.

Vähän ennen vuorokauden päättymistä vihollinen pääsi Järvenkylän eteläpuolella murtautumaan pataljoonan puolustusaseman läpi. Se ahdisteli nyt tukikohtia takaapäin ja pääsikin osillaan tunkeutumaan aina pataljoonan komentopaikalle saak-

Silta ja ympäristö kirkontornista katsottuna Kuva: Paavo Suikkari

Suikkarin talon rauniot Jääskessä syksyllä 1941

Kuva: Paavo Suikkari

ka. Pataljoonan komentaja kapteeni *Veikko Elovaara* ilmoitti tapahtuneesta rykmentin komentajalle arvellen samalla, että hän ei ehkä omin voimin pysty tilannetta hallitsemaan, koska hän on heittänyt taisteluun jo kaikki mahdolliset reservinsäkin. Rykmentin komentaja lupasi vahvennuksiksi oman jääkärijoukkueensa.

TOPI PANEE TOIMEKSI

Rykmentin Jääkärijoukkueen – johtaja vänrikki *Toivo Honkanieni* – mukaan tulo merkitse ehkä koko Jääsken taisteluvaiheen verisimmän yhteenoton alkamista.

Vihollinen oli hyvän alkumestyksensä innoittamana pimeässä yössä pahoin ruuhkautunut. Juuri tällaiseen sumpun suuntasi *Topi Honkanieni* hyökkäyksensä.

Hän levitti joukkueensa avoriviin. Jokaisella miehellä taisi jo tässä vaiheessa olla konepistooli. Joukkue aloitti tulen yhtäaikaista ja jokainen mies ampui lippaan tyhjäksi kohti vi-

hollista. Sen jälkeen kukin löi uuden lippaan aseeseensa ja joukkue suoritti yhtäaikaista muutaman kymmenen metrin syöksyn. Sen päätyttyä aloitettiin jälleen murhaava tuli yhteislaukauksella.

Kovana oli vihollinenkin – se ei aluksi antanut tippaakaan periksi. Taistelu jatkui kiivaana noin tunnin ajan. Vasta silloin vihollisen tappiot olivat kasvaneet niin suuriksi, että se luopui enemmistä yrityksistä ja vetäytyi haavojaan nuollen omalle puolelleen.

Tässä yhteydessä pataljoona onnistui valtaamaan takaisin myös ne pari Rusiharjun tukikohtaa, jotka se oli menettänyt muutamia tunteja aikaisemmin.

Seuraavana päivänä vihollinen suoritti kolme hyökkäystä Jääsken itäpuolella sijainneita II/JR 6:n tukikohtia vastaan. Niistä kaksi ensimmäistä lienee tarkoitettu tunnusteluksi. Sitävastoin viimeisessä, iltahämärissä suoritettussa hyökkäyksessä oli joukkoja pataljoonan verran. Kaikki hyökkäykset kuitenkin torjuttiin ja meikäläisten tap-

piot jäivät vähäisiksi. Hyökkäykset antoivat kuitenkin näytön siitä, että vihollinen edelleen oli täällä varsin iskukykyinen.

JÄLKI ON KAMALAA

Taistelua Jääskessä käytiin varsin suppealla, vain muutaman neliökilometrin laajuisella alueella. Viholliselta jäi maastoon satoja kaatuneita.

Lämpimässä syyskesän säässä nämä alkoivat lemua jo muutamien tuntien kuluttua. Haju oli ajoittain – ilmvirtauksista riippuen – suorastaan sietämätön ja levisi tuulen mukana kilometrien päähän.

Joidenkin heikkohermoisimpien ja viime päivien yhtämittaisissa taisteluissa jo muutenkin yllirasittuneiden miesten kestoiky alkoi pettää. Tilanne oli tässä suhteessa pahin II/JR 6:n komentopaikan tuntumassa rykmentin Jääkärijoukkueen 18.8. illalla täällä suorittaman vastahyökkäyksen jälkeen: maastossa oli muutamien hehtaarien laajuisella alueella kymmenittäin kaatuneita vihollisia.

Rykmentin esikunnasta tänne komennettu KSS-upseeri vänrikki *Osmo Korosuo* sai käyttöönsä parikymmentä hieinan järkytynyttä miestä, joiden kanssa kokosi näille tienoille kaatuneet viholliset ja hautasi heidät suuriin joukkohautoihin. Miten lienevät kaverien hermot tässä hommassa lepuuntu- neet...?

JR 6:n esikunnassa toimi muonittajana lotta *Ahtiainen*, jonka syntymäkotijääskessä. Sitä mukaa kun taistelut lähestyivät Jääskeä kasvoi myös tytön uteliaisuus kotinsa kohtalosta. Loppuvaiheissa hän uskaltui jopa aivan etummaisten joukkojen kintereille voidakseen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa nähdä kotinsa – mikäli se vielä oli olemassa.

Lopulta jo oltiinkin niin lähellä, että kodin katto jo näkyi! Mutta juuri silloin vihollinen suoritti vastahyökkäyksen ja onnistui työntämään meikäläiset vähän taaksepäin.

Ja niin tytön kotikin lakkasi taas näkymästä!

Jatkossa tilanne kehittyi sellaiseksi, että vihollinen sai jatkuvasti suojaa tästä rakennus-

ryhmästä. Tämän vuoksi rakennukset oli lopulta tuhottava polttamalla.

VIHOLLINEN ANTAA PERIKSI

Venäläiset polttivat Jääsken kirkon 20.–21.8. yöllä. Tulipalon kajossa nähtiin vihollisen jatkuvana virtana siirtävän kalustoaan Vuoksen länsipuolelle. Noin kello 06.30 liikenne sillan yli päättyi ja kello 08.00 tienoilla koko seutua vavisutti voimakas räjähdys.

Tämän jälkeen ei Jääsken siltaa enää ollut olemassa. Samalla myös taistelu Jääskestä samoin kuin Ensostakin oli lopullisesti päättynyt.

Päävastuun Jääsken puolustamisesta kantoi venäläinen II/JR 254, joka tämän suunnan taistelujen alkuvaiheissa siirrettiin sinne Lavolasta. Vankitiedon mukaan pataljoonan vahvuus oli tällöin 823 miestä. Kun sen rippeet – vetäytymisjärjestyksessä viimeisinä – siirtyivät Vuoksen länsipuolelle, oli joukosta jäljellä noin 50 miestä. Tämä joukko räjäytti viimeisen toimenpiteenään Jääsken sillan.

II/JR 254:n puolustus oli kuitenkin luhistumisillaan jo parin ensimmäisen taistelupäivän aikana. Tilanteen pelastamiseksi kuormattiin 16.8. Säkijärvellä 60 kuorma-autoon jo aikaisemminkin JR 6:ta vastaan taistelut I/JR 272 ja siirrettiin Rouhialan patosillan kautta Vuoksen itäpuolelle. Tämän vuoksi JR 6:n hyökkäys äkisti tyrehtyi ja varsinkin II/JR 6 joutui asettumaan puolustuskannalle menettäen välillä jopa tukikohtiaankin.

Jääsken taistelujen päätyttyä JR 6 koottiin Jääsken lepoa, huoltoa ja täydennystä varten. Rykmentti kokoontui kenttäjupalanpalvelukseen 23.8. kello 10.00. Tämän jälkeen suoritettiin ohimarssi, jonka otti vastaan rykmentin komentaja. Musiikista näissä tilaisuuksissa huolehti entinen 6.Pr:n soittokunta Sulkavalta. Lepovaihe päättyi saman päivän iltana. Tällöin rykmentti siirrettiin Pölläkkälänkankaalle Vuoksen länsipuolelle 18.D:n pääosien yhteyteen. □

Saavutettiin Säämäjärven

Y. E. SAARELAINEN

Keskisuomalainen JR 50 oli hyvän rykmentin maineessa. Osallistuttuaan Suojärven taisteluihin se suunnattiin Petroskoin tien suuntaan kohti Säämäjärveä. Kurmoilan rantakylän valtauksessa oli monenlaisia vaihteita.

PATALJONANI III/JR 50 lepäsi yön 21./22. 8. 41 Hautavaarassa, jossa saimme myös upseeritädennystä. Täältä marssittiin Veskelykseen ja sieltä edelleen Peipjärven lounaispuoliseen maastoon.

Täällä sain käskyn valmistautua valtaamaan Säämäjärven rannalla sijaitsevan Kurmoilan kylän.

Olin jo hyvissä ajoin lähettänyt Joukkue *Virkin* Kurmoilan suuntaan ottamaan yhteyden täällä toimivaan JR 29:n Jääkärikomppaniaan saadakseen tältä tilannetiedot.

Samana päivänä luutnantiksi ylennetty Virkki lähettikin asiallisen ilmoituksen. Sen perusteella voin ryhtyä varsinaiseen tiedusteluun.

KURMOILAN

Lähetin kaksi tiedustelupartiota liikkeelle 24.8. kello 18.00. Niiden tehtävänä oli selvittää vihollisasemien sijainti Kurmoilassa sekä liikenne kylästä itään Jessoilaan ja Petroskoihin päin Säämäjärven rantatiellä.

Partiot palasivat illan kuluessa ilmoittaen liikenteen olevan vähäistä. Vihollisasemasta saatiin osittain virheellinen kuva. Kartasta puuttui nimittäin merkintä meitä lähinnä olevasta harjanteesta, jonka partiot havaitsivat vapaaksi vihollisesta. Näinollen seuraava harjanne, jossa vihollinen todella oli, jäi erehdyksen vuoksi tutkimatta. Tästä aiheutui myöhemmin alueella hyökkäävälle komppanialle melkoisia vaikeuksia.

Illan kuluessa tutustuin tähystäen hyökkäysmaastoon luutnantti Virkin opastuksella. Maasto oli avointa ja näkyvyys hyvä. Kyläharjanteella näkyi taivasta vasten liikkuvan vihollisia.

Edessä oli rauhallista, vain muutama yksittäinen laukaus

rikkoi kesäyön rauhan.

Kello 20.30 annoin hyökkäyskäskyn – suunnilleen näin:

”III/JR 50 valtaa varhain huomenaamulla alkavalla hyökkäyksellä Kurmoilan kylän ja valmistautuu jatkamaan hyökkäystä Jessoilan suuntaan.

Meistä oikealla hyökkää I/JR 50. II/JR 50 on rykmentin reservinä III/JR 50:n takana.

Pataljoona hyökkää seuraavasti:

Edessä oikealla Vahvennettu 7.K katkaisee maantien Kurmoilan kaakkoispuolella, varmistaa osillaan kaakkoon ja valtaa Kurmoilan.

Edessä vasemmalla Vahvennettu 8.K hyökkää Säämäjärven rannan ja harjanteen suunnassa ensi tavoitteena Kurmoilan kylän pohjoisreuna, mistä komppania valmistautuu jatkamaan kaakkoon saadakseen yhteyden 7.K:aan.

Reservinäni Vahvennettu 9.K Kurmoilan länsipuolella olevan aukean takana valmiina etenemään 7.K:n suuntaan.

Tykistön ja heittimistön tulli valmistelu alkaa kello 04.43.

Hyökkäyslähtölinja ylitetään kello 05.00.”

KOMPPANIA HYÖKKÄÄ

Hyökkäys lähti liikkeelle suunnitelman mukaisesti. Koska puhelinyhteydet eivät sateen vuoksi toimineet, annoin 9.K:n päällikölle käskyn pitää yhteyttä 7.K:aan ja valmistautua jatkaamaan hyökkäystä 7.K:n jäätyä jossakin vaiheessa kiinni.

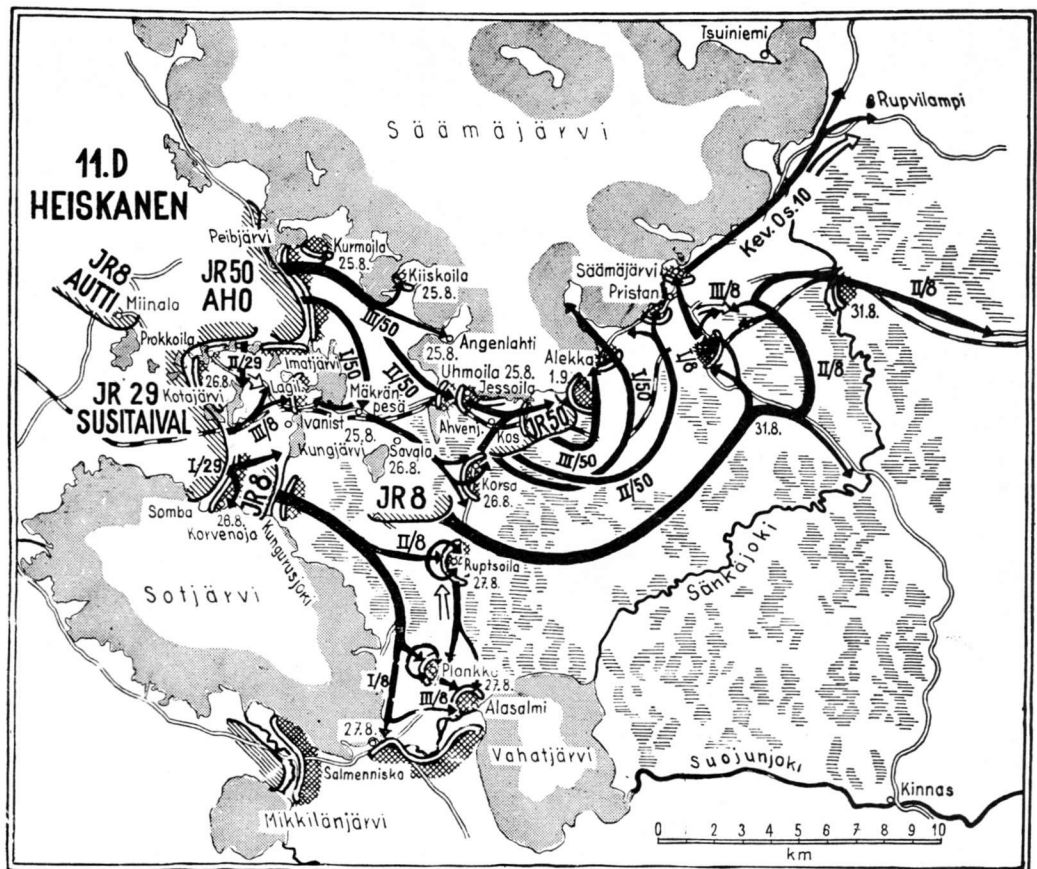
Lutnantti Yrjö Kaksonen, 7.Komppanian päällikkö muistelelee näin:

”Kurmoilan kylä oli tyyppinen pieni karjalaiskylä, ehkä parikymmentä taloa käsittävä. Se oli ahtautunut Säämäjärven ja harjun väliin muodostaen pitkulaisen noin 200×700 metrin laajuisen talorykelmän perunapeltoteineen ja vähäisine peltotilkuineen. Kylää suojsi lännen puolelta harju, joka pohjoisessa kaartui luoteeseen aina järveen saakka. Etelässä harju jatkui kaksiahaaraisena. Läntistä haaraa ei venäläiseen karttaan ollut lainkaan merkitty – seikka, joka oli sotkea suunnitelmamme aivan perusteellisesti.

Harjulta oli puolustajalla hyvä näkyvyys länteen. Keskivaiheilla avautuivat kylän pellot, joita halkoi kylästä tuleva ja harjun katkaiseva tie. Pellot muuttuivat pohjoisessa ja etelässä suoksi, joka pohjoisessa jatkui järveen. Etelässä suo jatkui harjun suuntaisena kilometrin verran. Sen leveys oli noin 300 metriä ja se päättyi sankkaan korpeen. Ainoa suojaen etenemistie kulki näinollen suon eteläpuolitse.

Kutsuin joukkueenjohtajat käskynjaolle. Selostin tehtävän ja sovimme partion tuomia tietoja hyväksikäyttäen toimintasuunnitelman.

Tietojen mukaan harju oli miehittämätön ja linnoittamaton. Siihen tukeutuen tie olisi helposti katkaistavissa.

”Kylmä-Kalle” Heiskanen 11.Divisioonaa murtautui Säämäjärven–Sotjärven kannaksen läpi elokuun lopulla 1941

Aamulla oli herätys kello 03.30. Juotiin aamusaikat.

Lähestyessämme hyökkäyslähtölinjaa alkoi voimakas tykistökeskitys, johon pian liittyivät raskaat ja lopuksi kevyetkin kranaatinheitimet. Valmistelu kohdistui edessä olevaan harjuun – siihen lähimpään, jota luulimme ainoaksi.

Taistelun jälkiä Säämäjärven tiellä

Kello 05.00 ylitimme käskyn mukaan hyökkäyslähtölinjan kaksi joukkuetta rinnan edessä. Itse sijoituin komentoryhmineni etummaisten joukkueiden väliin.

Yllättävän pian saavuimme kapean suoaukean reunaan. Joukkueet olivat jo puolivälissä suota eikä mitään tapahtunut.

Tiedustelun mukaan asian piti ollakin juuri näin – taemmasta harjusta ei ollut tietoa, koska luulimme näkemäämme etummaista kartalla näkyväksi taemmaksi harjuksi.

Eteneminen jatkui. Aurinko oli juuri noussut ja näkyvyys hyvä. Lähestyimme jo suon vastakkaista reunaa.

Silloin rävähti! Aseiden suuliekit välähtivät koko vastassa olevan harjun pituudelta ja luodit iskivät joukkoomme ja suohon.

Minkäänlainen suojaus ei tullut kyseeseen – harjulta näki jokaisen mättään taakseen.

– Syöksyyn – mars mars! Karjaisin niin kovaa kuin jaksoin.

Harvoin on komppania lähtenyt rynnäkköön yhtä rivakasti! Kaikki ymmärsivät tilanteen silmänräpäyksessä. Nekin, jotka jo olivat ehtineet heittäytyä maahan, ponkaisivat pystyyn ja syöksyivät muiden mukana eteenpäin kohti luotikuoroja ja suuliekejä.

Saavutettiin Säämäjärven ranta

Itse juoksin varmaankin elämäni hurjavauhtisimman 200 metriä. Toiset olivat vieläkin nopeampia, sillä tullessani harjulle olivat muutamat soturit jo ki-puamassa ylös – osa paiskeli jo käsikranaatteja eteensä. Huuto, meteli ja aseiden rätinä oli hel-vetillinen. Johtamisesta ei juuri ollut puhetta – ei kuullut edes omaa ääntään.

JÄRKYTTÄVÄ NÄKY

Äkkiä hoippui vastaan mies, jonka näkeminen järkytti koke-neen soturinkin mieltä. Nenän paikalla hänellä oli avoin iso verta vuotava aukko. Toinen sil-mä roikkui joidenkin jätteiden varassa poskella.

Ja mies käveli omilla jaloil-laan!

Tunsin miehen pian: luut-nantti Toivo Virkki, joka oli ve-tänyt joukkuettaan tavalliseen tapaansa sen kärjessä juosten, oli saanut räjähtävän luodin ylä-viistosta nenäänsä.

Virkin lähetti ryhtyi hoivaile-maan haavoittunutta. Sitten saimme hänet yhteisvoimin jo-ten kuten sidotuksi. Määräsin miehet kantamaan hänet JSp:lle.

– Ei minua tarvitse kantaa! sanoi Virkki. – Minä pystyn kyl-lä hyvin itse kävelemään . . .

Ja niin hän käveli neljän kilo-metrin matkan JSp:lle parin lä-hetin saattamana!

Jatko oli Virkin kohdalla vai-kea – siinä olisi ollut aihetta vaikka kokonaiseen romaaniin.

Myöhemmin hän kertoi mi-nulle nähneensä hyökkäystä edeltävänä yönä unen, jossa hän oli kotonaan Vuoksen Virkkiläs-sä. Kaikki oli kaunista, kesä parhaimmillaan. Aurinko pais-toi ja linnut lauloivat. Äkkiä hän unessaan tuli kuuropksi ja sokeaksi ja tiesi joutuvansa ki-rurgin leikattavaksi. Samalla jo-kin ääni sanoi hänelle:

– Älä sitten hyväksy kaikkea mitä lääkäri aikoo tehdä . . .

Sotasairaalassa Pälkjärvellä Virkki joutui tohtori *Erwin* kä-sittelyyn. Tämä aikoi poistaa menetetyn silmän lisäksi myös

Kurmoilan kylä Keski-Aunuksessa laajan Säämäjärven lounaisrannalla

toisen, joka oli veren ja ihonrie-kaleiden peitossa.

Silloin Virkki muisti unessa saamansa varoituksen:

– Sitä ei poisteta ainakaan vielä, hän sanoi lääkärille. – Katsotaan ensin vähän.

Lääkäri suostui. Näkevä sil-mä pelastui.

Myöhemmin käsitteli plas-tiikkikirurgi *Atso Soivio* Virkin kasvoja lähes kolmekymmentä kertaa kasvattaen niihin luita ja lihaksia. Virkki on jatkanut elä-

määnsä miehuullisesti raken-taen uuden kodin Hyvinkään Vaskijärvelle ja hoitaen siinä si-vussa epälukuisen määrän eri-laisia luottamustoimia.

HELPPO HYÖKKÄYS

Mutta palataanpa Kurmoilaan.

Harjun valtaus kävi loppujen lopuksi – kiitos ripeiden ottei-den – nopeasti ja suhteellisen pienin tappioin. Kulkiessani harjua oikeasta päästä vasem-malle totesin vihollisella olleen melko hyvät puolustusasemat ja edelleen, että harju yhtyi kylän ja pellon väliseen toiseen har-juun. Kartta oli tässä kohdin virheellinen eikä tiedustelupar-tio ollut hämärässä todennut maaston todellista rakennetta.

Vihollisvangilta, joka lähitais-teluvaiheessa oli antautumis-mieleessä ripustautunut luut-nantti *Masalan* kaulaan, saime kuulla, että osa vihollisia oli paennut pohjoiseen Kurmoilaan ja että tykki, joka harvakseen laukoi meille päin, oli vihollisen panssarivaunun tykki.

– Minäpä ammun sen tohjok-si! uhosi raskaan heittimen tu-lenjohtaja vänrikki *Haapala*.

Sanoista tekoihin. Haapala otti eri kohdista suunnat vau-nun lähölaukausten perusteel-la, piirsi ne kartalle, tutki sitä ja julisti:

– Tuossa tienhaarassa se piru on!

– Siinäpä tietenkin, totesin, –

Harjumaasto on vallattu

Rykmentti marssii Säämäjärven tiellä

paikassa, jossa tie olisi saatava poikki.

Olimme vallanneet harjunpätjän, jota ei pitänyt olla olemassaakaan. Vasemmalla oleva harjun osa oli edelleen vihollisen miehittämä.

Pidin tien katkaisemista tärkeämpänä kuin harjun vyöryttämistä. Pyysin komentajalta yhtä joukkuetta varmistamaan harjun suuntaan, jotta voisin koko komppanian voimin jatkaa eteenpäin tielle.

Komentaja lähetti pyytämäni joukkueen ja järjesti uuden tulivalmistelun 8.K:n eteen harjun pohjoispäähän. Omalla suunnallani ampui vänrikki Haapala raskaalla heittimellään tuli-is-kun tienhaaramaastoon.

Jatkoimme etenemistä peitteisessä maastossa hitaasti ja varovasti – toista kertaa meitä ei petettäisi!

Törmäsin tielle ensimmäisten joukossa. Edessä oli panssari-vaunu, jossa ei kuitenkaan näkynyt minkäänlaisia elonmerkkejä. Myöskään lähistöllä ei näkynyt vihollista.

Tutkimme maastoa epäluuloisesti. Mihin oli sitkeä ja taitava puolustaja hävinnyt?

Viimein joku läheteistäni kii-pesi vaunun päälle.

– Se on saanut täysosuman! kiljaisi poika.

– Mitäs minä sanoin! säteili Haapala. – Se on tämä raskas tosi peli!

Jatkettiin eteenpäin.

Vänrikki *Niskanen* kiirehti:

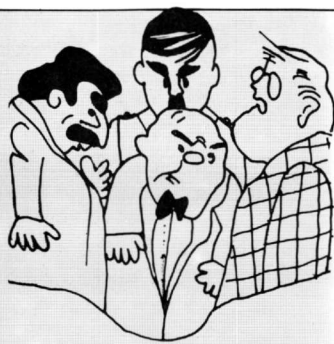
– Pannaanpas töpinäksi, ettei *Karjalaisen* 8.Komppania ehdi evakuoimaan koko kylää!

Kylä oli autio. Kaukana Säämäjärven ulapalla näkyi parvi vihollisen veneitä, jotka hitaasti loittonivat rannasta. Motti oli tyhjä.

Kävelin kauniin järven rantaan aamupesulle.

Hiljainen tuulenvire toi rantaan valtavat määrät puolikuol-lutta kalaa! Osa tykistön tulivalmistelusta oli mennyt pitkäksi.

Iltapäivällä saapui paikalle luutnantti *Kaikusaaren* johdolla pataljoonan huolto. Sapuskat eivät kelvanneet kenellekään. Vedettiin lonkkaa maha täynnä keitettyä ja paistettua Säämäjärven kalaa.”

DIKTAATTOREITA JA VALTIOMIEHIÄ

PEHMEÄ LASKU

Taisto Sinisalo putosi lentokoneesta monen kilometrin korkeudesta. Vauhti oli huima. Hän sulki silmänsä ja oli juuri ristimäisillään käntensä, kun tunsu kosketuksen olkapäässään.

Itse piru lensi hänen vierellään!

– *Pelastan sinut, jos huudat "Alas Stalin!", sanoi piru.*

– *Ei tule kauppoja, vastasi toveri Taisto.*

Maa lähenei kuitenkin uhkaavasti. Sinisalo alkoi epäröidä ja yritti lo-pulta:

– *A-alas Stalin...*

– *Ei tuo nyt ole mitään! sanoi piru. Paljon kovempaa!*

Sinisalo karjaisi kai-kin voimin:

– *ALAS STALIN!*

Samassa joku jälleen pukkasi häntä kylkeen.

– *Toveri Sinisalo, kuului hiljainen ääni hänen viereltään. – Ei ole sopivaa nukkua puolueen juhlakokouksessa Neuvostoliiton suurlä-hettilyään puheen aikana.*

Ilpo Lehtinen, Kuusankoski

Kansa taisteli- lehden vuosikerrat KANNATTAA SÄILYTTÄÄ!

Väri
tummanruskea,
kultapainatus

TILAA OMI-
LEHDILLES-
I KUNNON KANSIOT!

Tosivahvassa dokumenttilehdessä on historiallisesti ainutlaatuinen aineisto. Vanhat vuosikerrat ovat kysytyä tavaraa!

Hinta 20 mk/kpl
(+ postitus- ja käsittelykulut 8,50 mk/1 kpl, 10 mk/2 kpl, 17,50 mk/3–5 kpl).

LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI. LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI.

Vastauslähetyt
HKI 38 Lupa 365

Sanoma Aikakauslehdet
Kansa taisteli
Tilajapalvelu
PL 109
00003 HELSINKI 300

KANSA TAISTELI

–miehet kertovat

TILAUSKORTTI VUOSIKERTAKANSIOT

Haluun kerätä Kansa taisteli -lehdistäni ainutlaatuisen ja historiallisesti arvokkaan lukupaketin.

Tilaan Kansa taisteli -lehden vuosikertakansioita.

___ kpl. Hinta 20 mk/kpl (+ postitus- ja käsittelykulut).

Haluan mukaan ilmaisen vuosikertatarran.

Sukunimi		Etunimi	
Osoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Tarjous koskee vain Suomeen tulevia tilauksia. Hinnat ovat voimassa 31. 12. 1985 saakka.

Viipurin valloittaminen merkitsi venäläisille samaa kuin herkkupala nälkäiselle: ruokahalua se ei pitkäänkään tyydytä. Marsalkka Govorovin johtama taistelu jatkui. Vastahan ensimmäinen tavoite oli saavutettu.

KÄSITTÄMÄTTÖMÄSTÄ syystä ovat vihollisen Viipurin valtauksen jälkeisinä päivinä suorittamat Sorvalin ja Tienhaaran välisen Kivisalmen ylitysoyrytykset ja niiden torjunta jääneet suomenkielisessä sotiamme koskevassa kirjallisuudessa riittävää huomiota vaille. Johtuneeko se siitä, että Tienhaaran niemellä keskitetyn voi-

makkaan suomalaistykköjen lisäksi torjunnasta vastasi vain yksi joukko-osasto, ruotsinkielinen JR 61. Kirjoittamassaan kirjassa "Tre bataljoner" on professori *Jarl Gallen* kyllä kotohottanut Tienhaaran torjuntataistelut niille kuuluvaan arvoon, yhdeksi jatkosodan merkittävimmistä.

Silmäys karttaan osoittaa

maallikollekin, miten suora väylä marsalkka Govorovin joukoille olisi auennut niiden pyrkiessä uusiin tavoitteisiinsa – Kymi-joelle, Saimaalle ja Käkisalmeen – jos ne olisivat saaneet jalansijan Tienhaaran niemellä. Olihan niemi Viipurin menetyspäivänä iltatunteihin asti sanalla sanoen tyhjä, ja vain Viipurin seitsemän sillan räjäytyksen tuottama ajanhukka esti vihollista saamasta suurmenestystä jo 20.6. päivän iltana.

TOSIPAIKKA

Vallattuaan Viipurin olivat venäläiset jo 22.6. mennessä koonneet Sorvalin rannoille runsaasti veneitä ja lauttoja Kivisalmen ylitystä varten. Tilapäisten siltujen valmistuttua he tekivät 22. ja 23.6. useita voimakkaita Ki-

visalmen ylitysoyrytyksiä. Ennen rintamavastuun siirtymistä 22.6. klo 12.00 17.D:lle (kenraalimajuri *A. Sundman*) tulitti vihollinen kello 09.30 kiivaasti Kivisalmen asemaa.

Ylimenoyrytyksien alkoi. Kello 11.50 onnistui kärjen tunkeutua salmen Tienhaaran puoleiselle rannalle ja pureutua Liipsaareenkin, mutta tykistölellä hyökkääjät torjuttiin.

Pääpuolustuslinja Tienhaaran niemellä noudatti rantaviivaa. Rintamavastuussa ollut JR 61 (komentajana everstiluutnantti *Alpo K. Marttinen*) oli asemassa siten, että III P (majuri *Lagerbom*) oli oikealla ja I P (majuri *Holmberg*) vasemmalla välirajana rautatie. II P (majuri *Renwall*) oli Tienhaaran maastossa reservinä. Miehistö, joka oli koottu etupäässä Pohjan-

TIENHAARAN TORJUNTATAISTELU KIVISILLAN SALMESSA

Vallattuaan Viipurin venäläiset jatkoivat välittömästi hyökkäystään Papulan-Tienhaaran suuntaan

maan, mutta myös Etelä-Suomen ruotsalaispitäjistä, omasi runsaasti sotakokemusta.

Hietalan harjut Tienhaaran niemellä oli tuskin ennätetty miehittää uusin JR 61:n joukoin kun pahaenteinen tykistötuli 22.6. klo 23.15 taas alkoi. Tulivalmistelu möyhensi Tienhaaran niemen rantaviivasta aina Tienhaaran kylään asti.

Jos yö vasten kesäkuun 23. päivää oli levoton, niin kello 07.40 repesi taivas. Moista tykistökeskitystä eivät puolustajat olleet ennen kokeneet varsinkin kun 160 viholliskonetta samalla hyökkäsi tykistön tuliasemia ja kaikkia muitakin Tienhaaran kohteita vastaan.

Nyt oli tosi kysymyksessä.

Loistavana taistelun johtopaikkana venäläisillä oli entinen Viestipataljoonan kasarmi Sor-

valissa. Koko Tienhaaran niemi oli taistelun johtajan edessä kuin tarjottimella.

Äkkiä kuultiin räjähdys, joka ylitti taistelun muun ryskeen ja paukkeen: Hietalan harjua pommittaneen koneen pudottama "porsas" oli osunut alempana lentäneeseen toiseen venäläiseen pommikoneeseen. Se räjähti osien sinkoilla kautta Tienhaaran niemen. Vihollisen ilmatorjunnan saatua osuman yhteen suomalaiskoneeseen sekin tipahti. Koneen kaksi lentäjää oli laskuvarjolla pelastumaisillaan, mutta Mig ehätti ampumaan heidät ilmassa.

HURJA YRITYS

Tykistövalmistelu oli ollut valtava: 25 000 kranaattia suhteellisen pienelle alueelle. Miehet oli- →

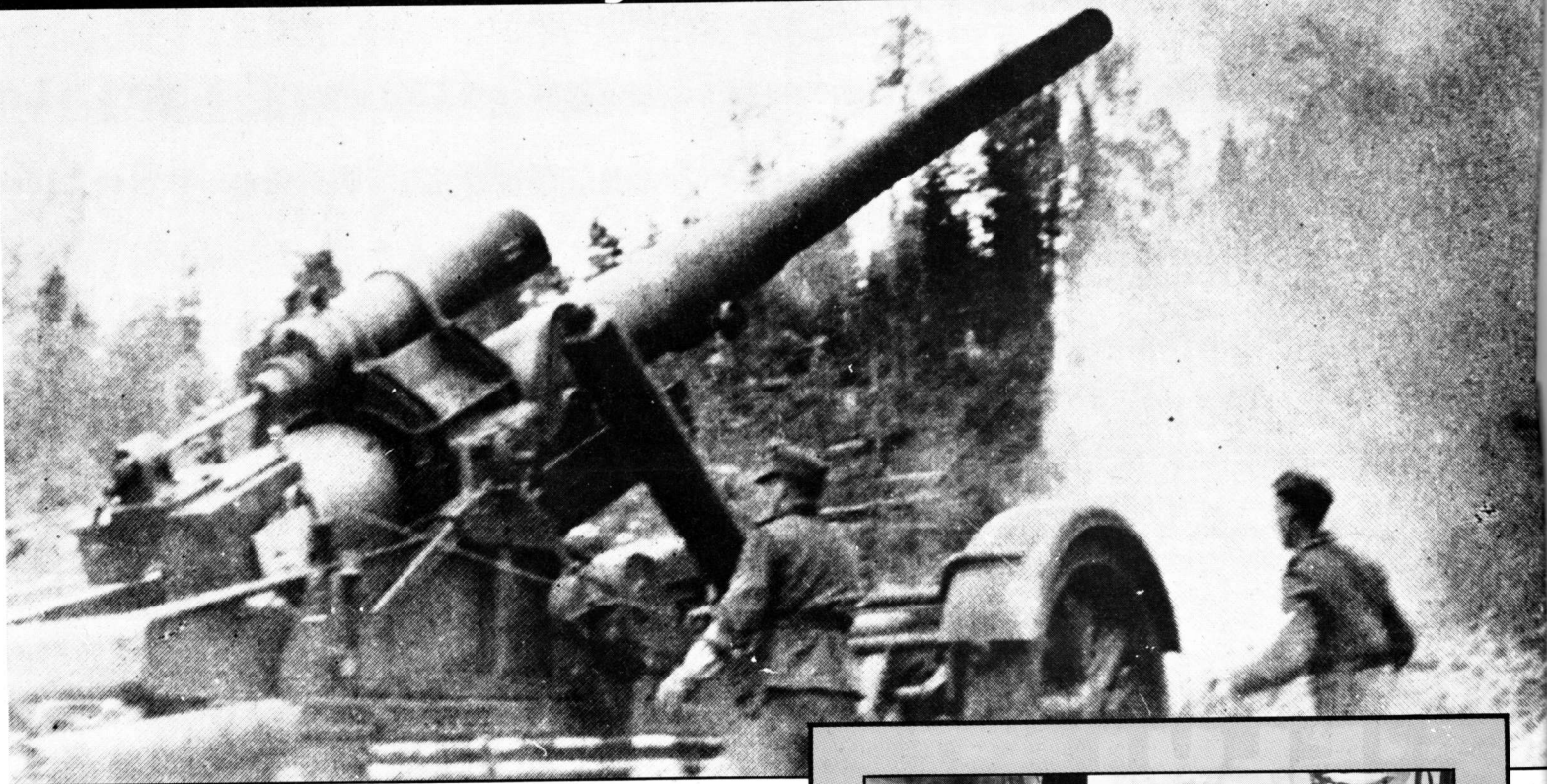

Everstiluutnantti Alpo Kullervo Marttinen (oik.) apulaisineen asemasodan aikana. Marttinen kunnostautui jo talvisodassa Suomussalmella Siilasvuon esikuntapäällikkönä sekä myöhemmin taitavana ja lujaotteisena komentajana

TAISTELUT LAURI JÄNTTI

Tienhaaran torjuntataistelut

Tykistö iskee

vat suojaoperoissaan rauhallisesti odottaneet sen päättymistä.

Ensimmäinen heidän kokemansa Kivisalmen ylitysyritys alkoi. Sorvalin rannat olivat sinne koottuja soutuveineitä täynnään. Yhdessä maihinnousulauttojen kanssa ne muodostivat omalaatuisen armaadan. Kärkeen määrätyn rykmentin pataljoonat lähtivät liikkeelle venein ja lautoin, rautatiesillan jäännöksiä myöten ja matalassa salmessa kahlaten. Venäläiset yrittivät yli väellä voimalla, nyt myös Sammonsaaressa kautta. Osa hyökkääjistä pääsi rantautumaan, mutta vastaiskulla hyökkäys torjuttiin.

Kello 08.30 alkoi uusi suurhyökkäys. Autokolonnat olivat tuoneet Sorvalin rantaan miehiä ja materiaalia, ja tulenjohtajien silmien alla liikkui rynnäköitykejäkin. Mitään ei kuitenkaan voitu tehdä, sillä tulivalmistelu oli katkaissut kaikki puhelinyhteydet eikä radion ääntä voinut kuulla taistelun melskeessä.

Majuri Renwallilla oli kuitenkin komentopaikallaan käytös-

sään tehokas radio, suurikokoinen B-asema. Se toimi. Saatuaan yhteyden ylöspäin hän antoi erään jatkosodan tärkeimmistä tulikomennoista: "Minun käskystä ja minun vastuullani: tulta, tulta, tulta!"

Tykistöllä oli ratkaiseva merkitys Tienhaaran torjuntataistelussa.

17.D:n tykistökomentajana ja samalla KTR 8:n komentajana oli eversti *K. Rauramo*. Ryhmä Rauramoon kuuluivat paitsi KTR 8 (patteristojen komentajina majurit *Huttunen* ja *Kallio* sekä kapteeni *Mäkinen*) myös Raskas Patteristo 14, Raskas Patteristo 16 ja Raskas Patteristo 40. Näiden kuuden patteriston lisäksi oli ryhmän komentajan käytössä kolmen patteriston tuli Juustilasta käsin ja kahden Suur-Merijoen taholta. Tulta syöksi siis toden tullen 11 patteristoa.

Torjuntakäsyt TULTA, TULTA, TULTA oli niin tehokas, että eversti Rauramo käsittelee turhia kyselemättä mistä oli kysymys. Divisioonan esikuntaan tultuaan käsky alkoi muu-

tamien tuskallisten minuuttien jälkeen vaikuttaa sen mentyä ensin tykistöomistoon ja sieltä ryhmäupseerille. Jalkaväen ja tykistön murhaava tuli iski hyökkääjiä vastaan voimalla, jonka jatkosodassa ylitti kaiketi vain Ihtalan taisteluissa vähän myöhemmin räiskynyt tykistö.

TYKISTÖ ISKEE

Kranaatit moukaroivat Sorvalin saarta tuntikausia osuen sulkuihin noin rykmentin voimin hyökkäävien vihollisosastojen niskaan ja syvemmällä saarella parhaillaan ryhmittyyviin lisävoimiin.

Tulen vaikutus oli hirvittävä. Autojen ja miesten nähtiin nousevan ilmaan Sorvalin rannalla ja hyökkäysvalmiit pataljoonat joutuivat paniikkiin. Sillalle jo ennättäneet miehet työnsivät tovereitaan mereen yrittäessään pelastautua tungoksessa. Venettä ja lauttoja upposi.

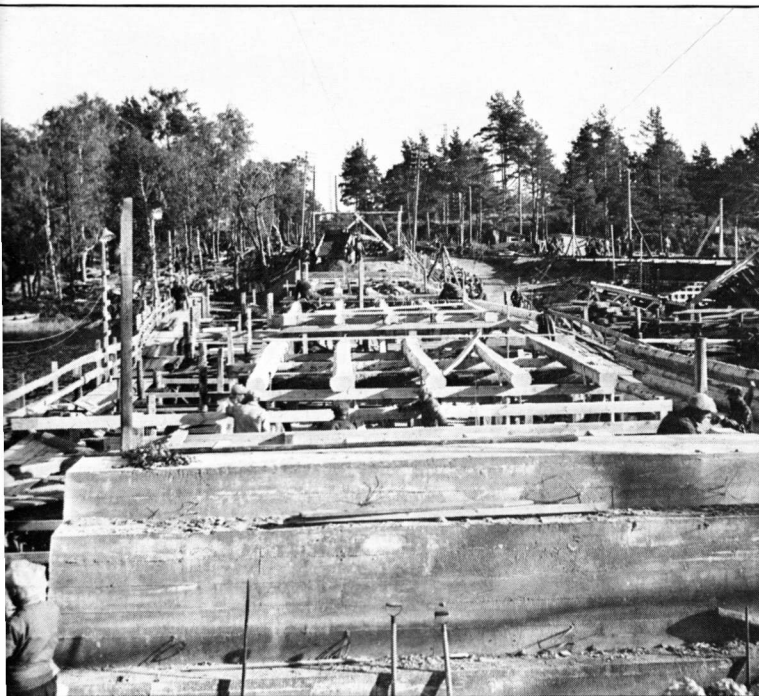
Torjuntaan osallistui myös ilma-ase. Saksalaiset syöksypom-

mittajat hyökkäsivät joukkojen keskityksiä vastaan Sorvalissa, Monrepos'ssa ja Linnansaareissa. Niin venäläinen kuin suomalaisenkin ilmatorjunta ampui kaikilla putkillaan taivaalla kuhisevia ja kieppuvia kolmen valtakunnan koneita. Yksin tuona päivänä putosi taistelumaastoon 30 vihollisen herhiläistä.

Kello 09.40 olivat venäläiset tykistön, ilmavoimien ja jalkaväen tuimasta torjuntatulesta huolimatta Tienhaaran puolella maissa kahden puolen rautatien, mutta rantautuneen vihollisen heitti jalkaväki takaisin.

Hyökkääjän tappiot olivat suuret, mutta sitkeä ylimenoyrityksen voima kuitenkin laantui ja kello 11.32 ilmoitti everstiluutnantti Marttinen rantaviivan taas olevan suomalaisten hallussa. Vihollisen oli pakko todeta, ettei Kivisalmeista todellakaan pääse yli.

Eräs jatkosodan tärkeimmistä torjuntataisteluista oli päättynyt. Everstiluutnantti Marttinen sai ansaitusti lisäruusu-

Suomalaiset olivat kunnostaneet Kivisalmen maantiesillan jatkosodan aikana

← Eversti Kaarlo Gustaf Rauramo, 17.Divisioonan pätevä tykistökomentaja. Kari Suomalaisen maalaus vuodelta 1943

keen kauluslaattaansa. Hänestä tuli Suomen armeijan nuorin eversti. Myöhemmin hänestä tuli myös Mannerheim-ristin ritari n:o 163.

Tienhaaran torjuntataistelussa menetti rintamavastuussa ol-

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

PALVELUKORTTI

Leikkaa irti alla oleva Palvelukortti ja käytä sitä kun:

1. Haluat osallistua Sanoma Aikakauslehtien järjestämiin markkinointiarvontoihin ja lehtikohtaisiin markkinointiarvontoihin. 2. Haluat peruuttaa tilauksesi. Seitsemän (7) päivän kuluessa lehden ensimmäisen numeron vastaanottopäivästä voit peruuttaa tilauksesi veloitukselta (vastaanottopäivää ei lueta määräpäivään). Mikäli määräajan viimeinen päivä on lauantai tai pyhäpäivä, saa peruuttaminen tapahtua vielä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Tämän jälkeen peruutetusta tilauksesta veloitamme toimitetut lehdet. 3. Haluat muuttaa osoitteesi. 4. Haluat tilata Kansa taisteli -lehden itsellesi.

Huom. Tilaukset, osoitteenmuutokset ja peruutukset tulevat voimaan kahden viikon kuluttua ilmoituksen saapumisesta.

SOITTAMALLA

Tilaaajapalveluumme hoidat kaikki tilaustasi koskevat asiat vaivattomasti ja nopeasti. Puh. (90) 120 670

TILAUSHINNAT

Kotimaahan 12 kk 149 mk
Pohjoismaihin ilman postituskorvausta.
Muihin maihin: Hintatiedot
Tilaaajapalvelustamme.

Leikkaa tästä!

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

(täytä tekstaten, merkitse rastilla käsiteltävää asiaasi selventävät vaihtoehdot)

PALVELUKORTTI

- Osallistun Sanoma Aikakauslehtien voimassa oleviin arvontoihin.
- Olen mukana myös voimassa olevissa lehtikohtaisissa arvunnoissa/tunnukset: _____
- Peruutan ___/___ 198 ___ alkaneen tilaukseni.
- Vaihdan kotia/osoitteenmuutostiedot tässä kortissa.
- Tilaan Kansa taisteli -lehden ___ kk:ksi, alkaen ___/___ 198 ___
- Olen jatkotilaaaja. Olen uusi tilaaja.

Sukunimi		Etunimi	
Jakeluosoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Allekirjoitus

Teippaa tähän osaan lehtesi takakannen oikeassa yläreunassa oleva osoitelipuke, josta käy ilmi asiakasnumerosi.

Osoitteenmuutostiedot: uusi osoite: ___/___ 198 ___ alkaen:

Uusi jakeluosoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Sanoma
Aikakauslehdet
Kansa taisteli
-miehet kertovat
PL 109
00381
HELSINKI 38

Tienhaaran torjuntataistelut

Sinne jäi Viipuri! Menetetty kaupunki nähtynä suomalaisten asemista lahden takaa

lut JR 61 kaatuneina ja haavoittuneina pelkästään 22.6. 67 miestä ja seuraavana päivänä 120, heistä kuusi komppanianpäällikköä. Seuraavat päivät olivat Tienhaaran niemellä edellistä rauhallisemmat.

TYKKIMIESTEN JUHANNUS 1944

Kivisalmen-Tienhaaran torjuntataistelun riehuessa 23.6. kuumimmillaan olivat Raskas Patteristo 14:n tykkimiehet olleet tykeillään yhtämittäisesti 18 tuntia. Heidän työpäivänsä oli ollut uuvuttava. Olihan jouduttu ampumaan enemmän kuin minään aikaisempaan sotapäivänä kolmen vuoden aikana, yhteensä 880 raskasta kranaattia. Torjuntatulen voimakkuudesta antaa vielä paremman kuvan

tuona päivänä koko Tykistöryhmän Nuolimaan ammuskulutus: 4 855 kranaattia.

Seuraava päivä valkeni sateisena. Raskas Patteristo 14:n tuuliasemissa kunnostettiin kalustoa ja varusteita. Oli syytä varautua uuteen ryöppyyn.

Oliko tosiaan juhannus? Eihän se saanut mennä juhlimatta. Kun taivaalla kieppuvat monikymmenlukuiset koneet estivät juhannuskokoon polton, oli tyydyttävä sen nyrkinkokoiseen korvikkeeseen suuren kuusen katveessa. Se riitti.

Ajatukset karkasivat kotoisille rannoille ja omaisten pariin. Joku viritti ”Ma oksalla ylimmällä”. Karheakurkkuisten tykkimiesten joukko yhtyi lauluun syvän yhteenkuuluvaisuuden tunteen vallitessa. Kosteaa sammal allamme ja kyynel silmä-

kulmassa tähyilimme Viipurin suuntaan, missä tulipalojen sauhu peitti taivaanrannan. Viipurin linnan jyhkeä muoto väikkyi puiden välissä. Pyhän Olavin tornin lipputankoon oli punaviiirin tilalle kaksi päivää sitten (22.6.) vedetty punalippu. Katsoja tapaili Eino Leinon sanoja Viipurille: ”Jos sinä seisot, seisovi maa.”

Miten meidän nyt käy?

Tämä samainen ilta oli kuitenkin muodostuva suuren venäläishyökkäyksen ensimmäiseksi kulminaatiokohdaksi. □

Artikkeli perustuu pääosin majuri Renwallin pyynnöstäni laatimaan taistelukertomukseen.

KASKU KIERTÄÄ

KÄTEVÄ SOTALIPPU

— Millainen oli Italian armeijan lippu toisessa maailmansodassa?

— Valkoinen risti valkoisella pohjalla.

SOTILASKIELTÄ

Vääpeli tarkastaa tupia iltauhartauden jälkeen. Poistuessaan hän toivottaa miehille hyvää yötä.

Tuvasta kuuluu kuitenkin vielä hiljaista puheensorinaa.

Vääpeli kääntyy ovelta takaisin ja valistaa:

— Nyt on hiljaisuuden aika! Kun minä sanon ”hyvää yötä” se tarkoittaa ”turpa kiinni”!

— Hyvää yötä, herra vääpeli! kuuluu kohtelias ääni jostakin yläpetiltä.

HEIKOSTI

Alokas kirjoittaa kotiin ensimmäisen viikon lopulla:

— Ruoka on täällä niin huonoa, ettei sitä kerta kaikkiaan voi syödä. Ja annokset ovat aivan liian pieniä!

Ilpo Lehtinen, Kuusankoski

Vetäydyimme Kolatselästä

MARTTI PALKISPÄÄ

Viivytystaisteluun henkisesti asennoitunut porukka ei tarvitse paljon vihjeitä irtautuakseen asemista. Epämääräinen huhukin voi riittää. Sotaan tottunut ja pätevä porukka korjaa kuitenkin virheensä tehokkaasti.

RAUHALLISTA tahtiaan marssi osasto kiemurtelevaa kylätietä. Ei järin sotilaallisesti, mutta joukkueittain kummin. Kaventuneita kasvoja, hierittyjä jalkoja, väsymystäkin jäsenissä. Takana oli monta viivytystä, partiointia, varmistusta. Oli ainaista vaellusta, nälkääkin ajoin, nukkumiset vähissä. Puolenpäivän aurinko paahtoi, ketäpä ei raukaissut.

Tie kiemurteli, mutta niin tekivät vesistötkin harmaan kylän kainaloissa. Väsyneeseen silmäänkin maisema, jota ei voinut olla ihailematta. Aivan kuin rauhan tyyssija, pihakujat hiljaisia. Mutta rauha oli näennäistä: asukkaat olivat nuytteineen kai-konneet lähimetsiin taisteluja pakoon.

Oltiin vetäytymässä Itä-Karjalasta kesällä 1944.

Porukkamme oli viimeisiä tällä suunnalla – 9. Komppania JR 9:stä, *Annilan* komppania *Ikosen* rykmentistä. Vielä oli kai jonkinlainen jälkikärki takana.

Touhu oli ollut aina sitä samaa: viivytystehtävä, ankara tappelu, äkkilähtö ja juoksu uuteen paikkaan henkensä kaupalla.

Kohta kai se olisi taas edessä...

PAIKKA ON HYVÄ

– Tähän vaan aseisiin sillan kahta puolta, asetteli *Hämäläisen Ville* joukkueitaan. – Varustelkaa kunnolla minkä ennätät-

te. Paikka on hyvä, näin hyvää ei ole ollut. Siis: ei vanjaa yli. Minut on käsketty komentopaikalle, mutta takaisin tulen heti kun kerkeän.

– Herrat lähtee köyhien hautausmaalta, pojat! Tämä on nyt meidän jok'ikisen kuolinpaikka – tehkääpä parannus!

Se on taas Tapolaa, ikuista pessimistiä, joka ei konepistoolinsa takana arkaillut.

– Turpa kiinni, Leo! ärähdin. – Etkö sinä ikinä opi muistamaan, että sakissa on sellaisia, jotka tuollaista puhetta kauhistuvat.

Tapola virnistää ja lähtee paikkaansa varustelemaan. Niin me muutkin.

Paikka on tosi hyvä, maantieleikkauksen vasemmalla puolel-

Suomalaiset
vetäytyvät Itä-
Karjalasta 1944
S4-kuva

la. Harjanne, sopivasti ylempänä laakeata vastarantaa. Totta Ville puhui, paras on tähänastista.

Rakentelen verkalleen rintasuojusta, sopivasti on kiviäkin harjanteella. Hyvin joutaa välittää latailemaan piipunkin kessupanoksella, puhaltelemaan savuja ja heittämään huulenkkin kaverien kanssa. Vielä vähän naamiointia, sammalta kivien rintaukseen ja jokunen koivunoksa.

Mainio paikka, vastaranta kuin tarjottimella! Sieltä ei nyt vähin voimin tulla eikä kuulu onneksi edes hөөkivaunujen kolinaa.

Pioneeriryhmä sytyttelee siltaa, poistuu sitten aikanaan.

– Saivatkohan edes syttymään . . . , manailee *Karvosen Alpo*, – ei edes savua sen vertaa kuin kunnan kahvitulilta . . .

Hidasta on tosiaan syttyminen. Saa veikata: syttyy, ei syty, syttyy.

SILTA PALAA

Iltapäivällä tulevat vihollisen kärkeiryhmät. Varovasti tunnus-televat, ovat varmoja, ettei noin hyvistä asemista sentään taistellut luovuta.

Pieni partio yrittää lähestyä siltaa, minkä huomaa tuleen sytytyksi. Sen on paettava, joku kaatunut jää lojumaan tasanteelle. Sota muuttuu tällä kohdalla hajanaiseksi laukaustenvaihdoksi. Vähää eväitä nakerrellaan, tupakoidaan.

Sillan palaminenkaan ei edisty. Hentoa savua tuprahtelee muutamista paikoista, mutta toivottomalta näyttää.

– Helvetin pinohiiriparat, manailee joku joutessaan pioneerejä. – Liekö onnettomilla ollut muita sytykkeitä kuin aski tulitikkuja . . .

– Tuluksilla kai, virkkaa harvapuheinen *Hämäläinen*, Karjalan poikia tosin.

Silta tupsautteli nyt enemmän savua. Se sai vihulaisen toimeliaammaksi. Yritti oikealta soluttautua sillankorvaan. Pauke tihentyi hitaasti.

– Kohtahan tässä sota tulee mieleen, mainailee *Karvosen Alpo* ja asentelee jo pikakiväärään ampuma-asentoon.

Iltapäivä venyy jo pitkälle.

"Koopee tänne! Ja täytä lippaita!"

Ja sitten – yhtäkkiä! Vasemmalta kulkeutuu sana: vetäytyminen.

Mitäs tämä? Onko kaikki niin valmista takana? Eikö edes siltaa saa rauhassa polttaa?

Kai ne herrat tietävät. Vasemmalla on komppanian päällikkökin. Ei kun nopsa lähtö – pari miestä minuutiksi ammuskelemaan, kun ei ollut mitään hätää. Parasta kuitenkin panna juoksuksi, oli kilometrin verran aukeita maisemia. Saattaa pian vaikka kookoolla perään suolta . . .

MITÄ HELVETTIÄ?

Juostaan, hengästytään.

Mies juoksee vastaan ja hui-too. Kuka? Villehän se, meidän pomo.

– Mitä helvettiä te?! Kuka käski?

– Vetäytymiskäskey tuli vasemmalla, hohkitaan.

– Väärä käskey! Äkkiä takaisin, asemat on pidettävä! Juoskaa minkä jaksatte! Minä en jaksa, oon juossa kuin hullu,

puuskuttaa Ville palavissaan.

Käännös ja juoksu. On tätä harjoiteltu, mutta kovalle ottaa. Kysymys on minuuteista, sekunneista ehkä. Kuka on ensin harjanteella? Tieleikkaus on kaikkein tärkein, siitä hallitaan siltaa.

– Entisiin aseisiin ja sassiin, joka sorkka! tohahtelen hengästyksissäni. – Minä painun *Myöhäsen* perään leikkaukseen, rysi voi olla jo siellä.

Myöhänen ei ollut myöhäinen, kun mentiin eteenpäin. Takaisintullessa kyllä. Painuu kuin hirvi. Jos se kerkeää leikkaukseen ennen vanjaa niin peli on meidän eikä ylikyläläisten, välähtelee mielessä.

Lähestytään harjannetta.

Vielä on onnea, ei tule nikkeiliä vastaan. Loppukiri, piru vieköön, se saattaa pelastaa henget! Jos naapuri ennättää harjanteelle, sinne ei enää elävänä päästä. Vimeiset kymmenet metrit!

Myöhäsen konepistooli nauttaa jo. Mikä sävel, tuttu ja turvallinen! Juku, miten pitkälle

laskee! Pitää olla totinen paikka.

Juoksen toiselle puolelle tietä leikkaukseen, vasemmalle. Vihollisen kärkeiryhmä on juuri ylittänyt sillan, sammutusryhmiä on jäänyt sillalle.

Paadhan sekaan kiväärilläni minkä ennätän. Vihollisjoukko hajautuu sillankorvan kahta puolen pensaikkoon. Kaikki eivät ennätä, sammutusryhmät pakenevat, saavat tulta harjanteelta.

EHDITTIINPÄSI!

– Ammutaan ristiin, huutaa Myöhänen.

Sillä tavalla turvaamme toisemme sillan yli tulleilta. Maailman asettani – kivääri vain! Nyt tarvittaisiin ruiskuasetta.

Tulee sieltä jo *Iivonen*, tämän paikan alkuperäinen tukko, konepistoolikin sillä on.

– Tule tänne, tähän! Ja pysyyn! ärjähtelen.

Ei piru – takana kyyristelee, huohottaa, ei sitä saa asemaan.

– Koopee tänne!

Tempaisen aseensa ja viskaan sille kiväärini.

– Täytä lippaita, varsinkin Myöhäselle! Ja sassiin!

Nyt alkaa tilanne olla hallinnassa. Iskuryhmä Myöhänen: jätkä itse, koopee-korpraali ja lippaanlataaja. Tästä ei tule muu kuin panssaroitu paholainen, mutta on niitä iivanoita tuossa penkan takana. Pakko olla, oli niitä niin paljon ennättänyt tulla yli.

Siltakin syttyy taas, alkaa jo tuprahdella paksuja savuja.

Ville tulee tarkastelemaan lohkoamme.

– Näkyvä ala on hoidettu, pystymme kehaisemaan. – Syrijissä vielä on. Pane pojat heittämään harjanteelta muutama käsikranu, niin eivät rupea isotelemaan!

Kohta niin tapahtuukin. Sillan mustuva savu aiheuttaa ylitulleille lopullisen pakokauhun. Ovat penkin ja seinän välissä.

Jo hyppää joku yksityinen, pian ryhmiäkin. Aseiden naku-tusta, tulta, verta, kuolemaa. Muutama pääsee sillalle, mutta äkeinä viheltävät konepistoolien sarjat perään savun sekaan.

Vähitellen kaikki hiljenee, ei kuulu enää yrittäjiä.

"Onko tullut läpi selästä . . .?"

JÄIPÄ IT-ASENTOON

Ryömin jo harjulle alkuperäiselle paikalleni. Vihanpito jatkuu, on totisesti naapuri vimmastunut epäonnistuneesta aiikestaan. Tiuhatahtisen konekiväärin suihku pyyhki edes taas harjanteen lakea.

Sen täytyy olla lähellä, näköyhteys on hyvä. Onneksi jää hiven ilmatilaa pääläen ja suihkun välille.

Viuhahduksen mentyä kohotan varovasti päätäni.

Taas pyyhkäisy niinkuin siveltymällä, nopea tirkistys, viuhina ja taas tähystys.

On piru äkäisenä!

Mutta kas, tuossahan se on! On kuin tarjottimella, sadan metrin päässä tännepäin viettävällä tasanteella. Rohkeita poikia!

Ujutan kiväärini suojuskivien päälle. Odotus, nopea tähtäys – laukaus.

Savu pöllähtää panssarikilvestä. Vihainen sarja vastineeksi. Eivät onneksi nähneet.

Uusi yritys. Sama juttu, pöl-

lähdyks vain.

Kierrän takakautta Karvosen Alpon "pesäkkeeseen". Neuvon, osoitan, ei keksi. Tästä en oikein minäkään näe.

– Anna peekoo tänne, minun kolooni se näkyy. Se piru on saatava hiljaiseksi! sanon Alpolle.

Ryömin viimeiset metrit. Kunhan eivät huomaisi. Ase kivien nojaan. Suihkon sirahtaessa taas ohi tähtään, painan sarjan, puoli lipasta.

Vaikeni!

Hetkiä kuluu – ja vielä vääntyy piippu tännepäin. Siis sarja vielä, varmuudeksi toinenkin. Nyt jää jo it-asettoon!

Nyt voi hengittää ja liikkua vapaammin harjanteella. Vien peekoon takaisin Alpolle.

– Ole tarkkana, älä salli liikettä tuolla tasanteella. Saattaa tulla hengenvaaraa.

– Harvemmin sitä täällä. Siivilissä hän se nuijii jokaikisen.

RENTOA SOTAA

Meno on nyt mukavan rauhal-

lista sotatouhuksi. Silta palaa ja ryskähdellen putoilevat palkit. Tämä reitti on toistaiseksi luskossa.

Tunti kuluu, toinenkin. Ilta on käsissä.

– Hei Masa, tules tänne! huutelee takavasemmalta harjun suojasta *Koposen Olli*.

Olavi on nuori leppävirtalaispoika, juuri ennen liikkeelle lähtöä linjaan tullut. Koulupojanvintiö luonteeltaan, nauttii kaikesta pahanteosta, varsinkin kun se kohdistuu vastapuoleen. Oli täällä elementissään eikä näytä osaavan pelätä.

– Ei nyt kortille jouda, vihaa pidetään, hoihkaisen.

– Tule tule, ampuivat rintaan.

– Älähän nyt! Rintaan ammuttu ei tuolla äänellä huutele.

– Tule helkkarissa, totta tämä on! jo hätääntyneemmin.

Menen. Olli vähän kalvenneena, ällistyksissään. Vilkaisen: reikä pusakassa! Napit auki: reikä paidassakin – ja verta. Johan on kumma, kun mies siinä seisoskelee, tosin hiukan höl-

mistyneenä. Vedän paitaa pois tieltä.

Reikä rinnassakin, on se! Ja sydämen kohdalla! Veri noruu hiljalleen.

– Ootko kuolematon! Katoaan selästä onko tullut läpi . . .

Veret palaavat pojan poskille. Toisen osallistuminen tai läsnäolo rauhoittaa.

– Ei se ole syvässä, mikä lie ollut harhaluoti, kaukaa tullut ja jäi kylkiluiden väliin. Rakoon kiilautui. Otas puukko ja koeta reikää.

KEVYTTÄ KENTTÄKIRURGIAA

Nyt on jo entinen pirulainen puheissaan!

Otan puukon tupesta, pyyhkäisen housunlahkeeseen ja alan kaivella.

Kirahtaa, selvä metalli, kun tökitään. Selvästi kiinni kylkiluissa.

– Suurena vähän reikää ja kaiva pois!

– Minäkö! äimistyn kerta kaikkiaan. – Kuule jätkä, minä en ole kirurgi! Jätä konease tänne, ota *Volotisen* kivääri, sitten reppu selkään ja jiiespeelle.

– Kaiva kuitenkin. Ei täältä minne malta, on niin mielenkiintoiset paikat.

– Minä ja kuka muu tahansa antaisi kaiken omansa ja vielä tulevat päivärahat, jos olisi sinun housuissasi. Jos et heti lähde, onnenpoika, niin minä pamautan. Ei takertele kylkiluihin, jumaliste!

– Jiiespeeltä tulen heti takaisin, tokaisee ja lähtee.

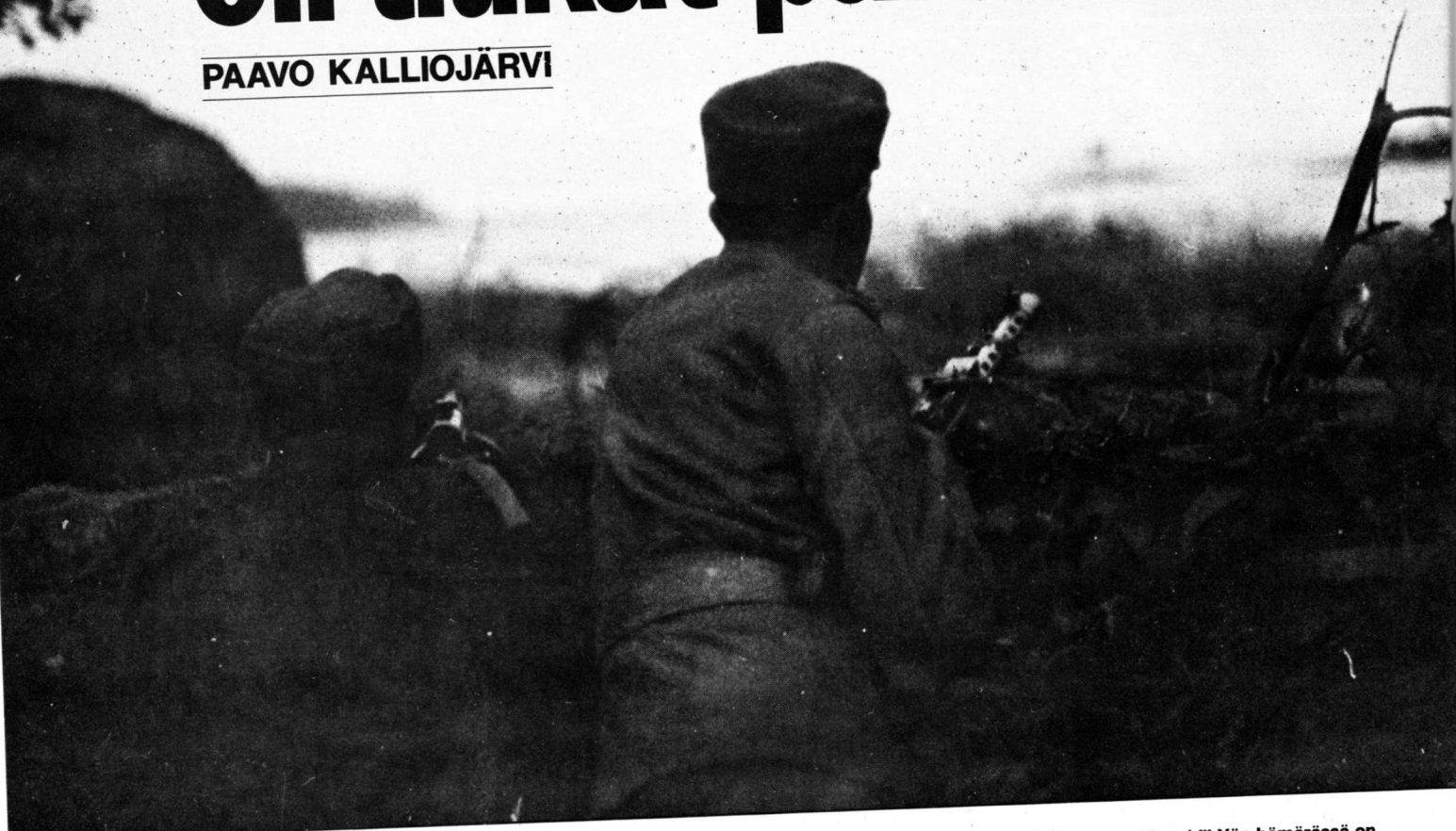
Olli ei arvannut vastahakoisesti astellessaan, että tie vei aina Pietarsaaren sotasaairaalaan ja toipumislomalle Leppävirralle. Oli sadatteleva karmeasti palttuaan porukkaan vasta Muuannon takaisille saloille, kun varsinaiset sotatoimet olivat ohi.

– Monta kiharaa paikkaa sivu suun, manaili, kun hänelle piti kertoilla vähiin hujenneen joukon vaiheet.

Puolenyön tuntumissa tulee vetäytymiskäskey, se oikea. Talustellaan hyvin suomalaisessa sotilaallisessa järjestyksessä kohti vanhaa valtakunnanrajaa. Kiirettä ei ole eikä voimaa kannata tuhlata. □

Nietjärvellä oli tiukat paikat

PAAVO KALLIOJÄRVI

Päättäväinen ja taitava taistelija selviää joskus uskomattoman pahastakin paikasta.

Jalkaväkirykmentti 44:n soturi kertoo ankarasta kamppailusta U-linjalla kesällä 1944.

VETÄYTYMISVAIHE oli päättynyt. Olimme jo kolme päivää pidättäneet vihollista erään maantien suunnassa olevalla etumaisella puolustuslinjalla, kunnes vihdoin komppaniamme vaihdettiin toisella linjalla olleisiin levänneisiin joukkoihin.

Emme muuta ajatelleet kuin lepoa. Saatuamme miehityksen järjestetyksi painui jokainen lähimpään sirpalesuojaan nukkumaan.

Heräsin ankaraan tykistökeskitykseen. Suojassa olevat pari muuta miestä olivat myös jo heränneet. Katselimme vakavina toisiamme, sillä aavistimme vihollisen nyt toden teolla aikovan murskata linjamme ja näinollen koko rintamalohkon puolustuksen.

Yksi ammus putosi aivan suojamme edustalle taisteluhautaan. Palavaa ainetta räiskähti suojaamme saakka ja verhosuuttyi monesta kohti tuleen.

Toiset lähtivät suojasta pelähten palavansa. Itse sieppasin viltin ja sillä lyöden sain palon sammumaan.

Tykistön ja lentokoneitten tuli jatkui entistä voimakkaampana. Sekin osaltaan sai minut paloa sammuttamaan, sillä pelkäsin enemmän ulkona putoilevia kranaatteja kuin sammutettavissa olevaa tulta.

"VIHOLLISTA ON AUKEA TÄYNNÄ!"

Olin jonkin aikaa suojassa yksin. Kranaattituli tuntui vähitellen heikkenevän, mutta oli vielä siksi voimakasta, että en uskonut vihollisten aikovan hyökätä.

Silloin lähetti juoksi taisteluhautaa pitkin huutaen minulle:

– Pian aseisiin, ryssiä on aukea täynnä!

Hyppäsin asemaan. Näin

"Ruki verh!" Yön hämärässä on vartiomiehen oltava varuillaan
SA-kuva

edessäni esteellä joukkueen veran vanjoja, joista etummaisest olivat jo esteen kimpussa. Samaan aikaan lensi yli vihollisen maataistelukone ja pudotti kaksi pommia, joista toinen putosi aivan vihollisten viereen ja toinen taakseni harjun rinteeseen. Vanjojen piiskatykki ampui myöskin vielä tälle kohtaa asemiimme.

Annoin konepistoolistani tulta. Naapurit jättivät esteen rauhaan ja suojautuivat taempana olevaan ruislaihoon. Siellä he sytyttelivät savurasioita. Heillä oli aikomus savun suojassa uudelleen yrittää asemiimme.

Samassa näin taisteluhaudassa erään sotamiehen. Huusin tälle:

– Pidätä nyt ryssiä esteellä sen aikaa kun minä saan ladattua tämän lippaan!

Painuin suojaan täyttämään lipastani.

– Ei minun kiväärini toimi yhtään! sanoi kaveri ja hyppeli hätääntyneenä paikasta toiseen.

Täytyi kuitenkin lippaani rauhassa. Tiesin, etteivät vanjat aivan siinä samassa aseimimme ennätä. Konepistoolini oli kuitenkin valmiina kaiken varalta – niitä ilmaantuisi taisteluhautaan.

LÄHITAISTELUSSA

Noustuani uudelleen asemaan näin vanjan sivullani noin kymmenen metrin päässä. Hänellä oli iso kasapanos kädessä – valmistautui juuri heittämään sillä minua.

Ennätin kuitenkin ennemmin ja mies oli vaaraton.

Samoin kävi pk-miehelle, joka oli miltei yhtä lähellä edessäni vasemmalla.

Ammuttuani lippaan tyhjäksi oli aukea edestäni estettä myöten selvä. Kuitenkin näin sivullani maantien lähellä vihollisen jo painuvan linjasta läpi.

Annoin tyhjän lippaan sotamiehelle, joka aikaisemminkin oli ollut läsnä, neuvoin patruunat ja käskin täyttämään sitä. Häntä en sen jälkeen enää nähnyt. Poika oli saanut sodasta tarpeekseen ja läksi karkuun.

Sitten juoksin sellaiselle paikalle, mistä hyvin näki takamaastoon. Näin, että maantien lähellä läpimurtautuneet vanjat eivät vielä vähään aikaan ennätäisi taakseni. Koska minulla oli vielä yksi täysi lipas, päätin mennä entiselle paikalleni.

Siellä kuitenkin vanjat hyppivät jo taisteluhaudasta yli. Ammuin heitä kohti jonkun laukauksen.

Silloin kiintyi huomioni takana olevaan panssarikaivantoon, minne naapurit asettuivat istumaan – aivan kuin tauolle, heti päästyään linjasta läpi. Ainakin 50 miestä oli sillä hetkellä panssarikaivannossa.

Aloin ampuu kaivannon pohjalla istuvia vanjoja, kun huomioni kiintyi huutoon. Silloin näin naapurin ennättäneen kaivannon pohjaa tullen jo ohitseni. Yksi heistä huusi osoittaen mi-

Tykistötuli on ruhjonut taisteluhaudat

nua samalla toisille.

Läksin heti juoksemaan taisteluhautaa myöten vasemmalle. Ei siinä ollut aikaa edes reppua ottaa – tiesin, että on sekunneista kysymys. Ennätänkö vanjojen edelle vai ennättävätkö he ennen minua?

NAPIT VASTAKKAIN

Olin pääsemässä jo taistelu- ja yhdyshautojen risteykseen kun kulmaan tultuani näin, että vihollinen oli jo mainitussa risteyksessä. Heitä oli tullut takaa panssarikaivannosta jo edelleni viisi tai kuusi miestä, jotka olivat kääntyneet samaan suuntaan kuin minäkin juoksin. Näkemäni mies oli joukosta viimeinen.

Huomasimme toisemme samanaikaisesti. Vanja tempoi asettaan joka ei nähtävästi ollut viritetty. Minäkin laukaisin vaistomaisesti aseeni, mutta kuului vain pahaenteinen ”klik”.

Ei ollut aikaa ajatella häiriön poistamista. Parilla loikkauksella olin vanjan kimpussa ja onnistuin lyömään hänen käsistään aseensa pois.

Retuutimme siinä hetkisen toisiamme, kumpikin aivan äänettöminä.

Kumpikaan ei sortunut.

Mieleeni muistui nyt puukko, mutta olin kadottanut sen jo muutamaa päivää aikasemmin.

Mutta ei auta – keinolla millä hyvänsä on tästä kaverista selvittävä, sillä toisia saattaa tulla paikalle joka hetki!

Tavoitin vastustajaani kulkusta, mutta hän ponnistautui sitäkin otetta vastaan. Sitten hän karjaisi – huusi niin kovaa kuin vain hengen hädässä oleva ihminen huutaa.

Tuntui kuin voimani olisivat menneet sen tien. Vihollisia oli joka puolella ympärillä ja toteusin asemiani toivottomaksi.

Samassa olin paikalla jo toinen vanja, joka yritti ampuu minua konepistoolilla päähän ja rintaan. Seurasin silmilläni asetta ja väistin aina sarjan, kun hän sai aseensa kohti. Hänenkin oli varottava haavoittamasta vastustajaani, jossa olin yhä kiinni.

Aioin jo antaa periksi ja ottaa vastaan surmaavan laukauksen, kun tunsin hänen osuneen aseellaan rintaani – päähäni oli osunut jo aikaisemmin, vaikka en ollut ehtinyt sitä siinä vaiheessa huomata.

Jouduin raivon valtaan. Kävin käsiksi uuteen vastustajaan ja sain hänen konepistoolinsa työnnettyksi sivuun.

KYLMIN ASEIN

Samassa ensimmäinen vastustajani sai temmattua tikarin vaatteittensa alta ja yritti lyödä sillä minua.

Sain vasemmalla kädelläni kiinni hänen iskevän kätensä ranteesta. Oikealla kädelläni pidin yhä toisen konepistoolia sivulla. Teräse tuntui kuitenkin monta kertaa pelottavamalta ja huomioni kiintyi kokonaan siihen. Vanja sai kuitenkin pistettyä pienen haavan rintaani.

Viimein hän sai kätensä irti ja pisti kainalostani läpi.

Nyt ei enää auta mikään, on annettava periksi!

Vaivuun maahan vihollisteni jalkoihin – en haavojeni painosta vaan tekeytyen kuolleeksi. Viholliseni eivät enää minua haavoittaneetkaan, vaan antoivat olla rauhassa. Jättivät kuolemaan.

Nyt tuli vanjoja paikalle kailta kolmelta suunnalta.

Tarkastelin salaa heidän touhujaan. Heitä oli jo paikalla kymmenkunta miestä, kun eräs kumartui puoleeni ja ryhtyi tutkimaan taskujani.

Huohotin vielä äskeisen otte- lun jäljiltä ja tiesin viholliseni huomaavan sen. Nyt oli enää turha näyttellä kuollutta.

Kohottauduin kyynärpäini varaan. Tämän huomattuaan vanja tempaisi vihaisesti kompassini rintataskusta.

– Älkää tappako, ottakaa vangiksi! toistelin moneen kertaan suomeksi – ehkäpä joku ymmärtäisi.

Muuan urho kääntyi – ja potkasi lujasti kasvoihini.

Totesin, että ei ollut armon aika. Päätin tyytyä kohtalooni.

– Saitte minut, ajattelin. – Mutta ettepä saaneet ilmaisek- si...

TELOITUS EPÄONNISTUU

Painivastustajani otti nyt konepistoolini ja osoitti samalla rintaansa. Sitten hän otti siitä lippaan irti ja näytti minulle tyhjää lipasta. Käsitin nyt, miksi jouduin taistelussa häviölle.

Vihollisteni puheista jäi eräs sana ”Ogonj” mieleeni, sillä he toistivat sen monta kertaa. Se merkitsee, kuulemma ”Tulta”.

Heidän joukossaan oli muuan aliupseeri, joka huuteli koväänisesti asemiemme edustalle päin sanoen sen jälkeen jotakin ympärilläni oleville miehille. Nämä hajaantuivat taisteluhautaan.

Sitten aliupseeri veti revolverin vyöstään kääntyen samalla minuun päin.

Tunsin hetkeni tulleen.

Viholliseni tähtäsi otsaani. Odotin vain nopeaa loppua.

Sitten kuulin hanan tyhjän naksahduksen. Mies teki lataus-

liikkeen ja kohotti uudelleen asettaan.

Äkkiä sain lihakseni jälleen toimimaan!

Hyppäsin ylös ja saman tien ulos taisteluhaudasta panssari-kaivannon poikki takana olevalle vallille. Näin että vanjat olivat tiheässä ketjussa selin minuun noin 50 metrin päässä. En epäroinyt hetkeäkään, vaan loikkasin lähellä olevan männynlatvukseen alle piiloon. Taka-ajajani eksyivät samalla jäljiltäni, sillä pääsin piilooni kenenkään huomaamatta.

Ryhdyn nyt sitomaan haavojani, joista varsinkin päässä oleva vuoti runsaasti verta. Aloin myös suunnitella pakoa. Ainoaksi toivokseni jäi, että omat joukkomme tekisivät pikaisen vastaiskun.

HERMONSA MENETTÄNYT KOHTALOTOVERI

Kuulin aivan läheltäni huodon:

– Onko siellä omia?

Kohottauduin latvuksestani tähyttämään tilannetta. Näin suomalaisen aivan latvuksen vieressä. Hän huuteli takamaastoon päin, missä tiesin vihollisen jo olevan.

Kysymyksiini en saanut häntä yhtään selvää vastausta. Suuttuneena kysyin lopulta:

– Mistä porukasta sinä olet?

– Pst-tykistä . . .

Kielsin nyt ankarasti häntä enää huutamasta. Hän ei totellut, vaan huusi vielä usean kerran.

Nyt huomasi vihollinen hänet. Lähin mies ampui sarjan konepistoolilla.

– Näin meni mies, meni jalkani reidestä poikki, hän sanoi valittaen jääden virumaan paikalleen.

Samainen vanja ampui vielä latvukseeni pitkän sarjan, mutta ei saanut minuun yhtään osuun.

– Ei tässäkö voi enää kauan olla, jonnekin on lähde-tävä, ajattelin.

Lähdin juoksemaan linjamme suuntaan vasemmalle päin. Näin vasemmalla taisteluhaudassa liikettä ja pysähdyin tarkastamaan kumpia siellä on.

Tunsin heidät heti vihollisiksi. Tein mutkan ja juoksin met-

Nietjärven asemassa 20. 7. 1944 SA-kuva

sään päin. Vanjat ampuivat kylä monessa miehessä jälkeeni, mutta eivät vaan osanneet. Niin pääsin heistä eroon.

Eniten huoletti minua valkoinen side päässäni. Kypäräni oli jäänyt jonnekin taisteluhautaan eikä luontoni antanut myöten ottaakseni latvukseen luokse jääneeltä haavoittuneelta hänen lakkiaan, vaikka juoksinkin aivan hänen maahan pudonneen lakkinsa ohi. Otin harmaan jalkarättini, sidoin sen päähäni ja lähdin omia joukkoja kohti.

TOISEN KERRAN "KUOLLEENA"

Luulin jo pääseväni onnellisesti omien puolelle, kun huomasi äkkiä vihollisen edessäni noin 15 metrin päässä.

Se oli siis vetänyt ketjunsä tällekin!

Edessäni oleva vanja ei kuitenkaan huomannut minua, vaikka katselinkin aika tarkasti kummallekin sivulle. En kuitenkaan uskaltanut vetäytyä takaisin, vaan painauduin maahan ja hivuttauduin lähellä olevan männynlatvukseen taakse.

Katselin siinä naapurin touhuja melko läheltä. Konekivääriä kantava vihollisryhmä kulki aivan editseni huomaamatta kuitenkaan minua. Pian sen jälkeen tuli tavallinen kivääriryhmä ja kulki suoraan minua kohti.

Teeskentelin jälleen kuollutta. Yksi miehistä tuli ja potkaisi kylkeeni.

Tiesin nyt, että mikään ei enää pelasta. Armoa en ryhdy enää rukoilemaan ja pakoon yrittäminen on selvä itsemurha, ampukoot jos ampuvat . . .

Mutta ihme ja kumma: vanja kääntyi menemään toisten jälkeen jättäen minut rauhaan.

Kohta kuului oikealta sivulta kimeä vihellys, johon heti vastattiin vasemmalta. Vihollisetkin lähti heti etenemään. Pian voitiin lähteä vaaratta liikkeelle ja yrittää toisesta paikasta läpi linjan.

Pääsin jonkin matkaa onnellisesti eteenpäin.

Sitten surahti taas korville konepistoolisarja!

– Sielläkin on siis jo vihollinen, ajattelin väsyneesti. – Ei auta muu kuin yrittää toisesta paikasta – vielä kerran . . .

Jälkeenpäin sain tietää, että pelastus oli siinä vaiheessa jo lähellä. Ampuja ei nimittäin ollut vihollinen vaan suomalainen viivytävän joukkueen johtaja, joka luuli minua venäläiseksi.

LOPULTAKIN!

Nyt ei ollut enää varaa erehtyä.

Tavattoman varovasti etenin aina vain enemmän vasemmalle toivoen rykmenttien saumalta löytäväni aukon, josta pääsisin läpi omalle puolelle.

Sitten tuli vanja taas vastaan 50 metrin päässä! Ei auttanut muu kuin nopea piiloutuminen.

– Enää en yritä päivänvalossa, päätin. – Läpi pääseminen näyttää aivan mahdottomalta . . . Parasta on katsoa hyvä piilopaikka ja yrittää vasta yön hämäreissä.

Piilopaikkaa etsiessäni muistivat mieleeni ne monet metsän otukset, joille olin joskus valmistanut saman kohtalon. Kaikkein eniten kärsin kuitenkin janosta, mutta en uskaltanut juoda, sillä pelkäsin sen vain heikentävän voimiani.

Olin hyvässä piilopaikassa ainakin pari tuntia odottaen iltaa. Sitten tunsin voimieni siinä määrin vähenevän, että yöllä tuskin enää jaksaisinkaan kulkea.

Nyt on lähde-tävä, jos mieli pelastua! Vaikka olisivat vanjatkin vastassa . . . Muuta mahdollisuutta ei enää ole!

Ja onni oli taaskin mukana. Viholliset olivat nyt poissa ja suomalaiset vastassa.

Mutta vielä oli jäljellä vaara, että he ampuvat minut venäläisenä.

Hiivin mahdollisimman lähelle. Piilopaikastani huusin vartiomiehille. He huusivat vastaan, jolloin näyttäydin ja lähdin menemään kohti.

Mutta vihollisena he minua sittenkin pitivät!

– Ruuki verh!

Tuttu huuto kuului monesta suusta.

En ensin aikunut nostaa käsiäni, koska kainalossani oleva haava olisi taas auennut. Meikäläiset eivät kuitenkaan antaneet periksi ja lopulta oli saattava tassut pystyyn.

– Älä ammu, olen suomalainen! huutelin.

Näin selvisin omalle puolelle. Ilo oli suuri, sillä vastassa oli oman komppanian joukkue ja tutut miehet. Pääsin sidontapaikalle ja matka sairaaloihin alkoi. □

Tämä artikkeli on löydetty JR 44:n arkistosta. Kirjoittajan osoite ei ole toimituksen tiedossa, joten pyydämme häntä tai hänen tuttaviaan ottamaan yhteyden.

Se kesä ei unohdu

LEA FRILANDER

Sota-ajan nuoret joutuivat usein liian nuorina liian koviin paikkoihin. Nuori ihminen oli mukautumiskykyinen, mutta järkytykset saattoivat jättää ikuisia jälkiä sielunelämään.

KEVÄÄLLÄ 1944 olin täyttänyt 18 vuotta. Talven olin työskennellyt sijaisopettajana ja samalla suorittanut yksityisoppilaana lukion kurssia.

Supistettu koulu päättyi kesäkuun puolivälissä. Sain melkein heti lottakomennuksen sotasairaalaan.

Sairaala oli Iissä Oulun pohjoispuolella, yhteiskoulun tiloissa. Toimin lääkintälottana.

VAIKEA AIKA

Tuona viimeisenä sotakesänä tuotiin haavoittuneita päivällä ja yöllä. Kaikki paikat olivat täynnä. Me nuoret lotatkin jouduimme tekemään töitä, joihin enää vanhempana en uskaltaisi puuttua. Minäkin – koko sairaalan nuorin lotta – jouduin keran valvomaan yöhoitajana kaksi viikkoa yhteen menoon.

Oli kiirettä. Sattui niinkin, että kukaan ei muistanut varata yökölle mitään ruokaa. Olin kai liian ujo kysymään asiaa ja eräessä vaiheessa olin kaksi vuorokautta syömättä. Kun ruoka oli muutenkin huonoa ja sitä oli kovin vähän, todettiin tarkastuksessa, että ”senkka” oli 70 – minulla, terveellä ihmisellä!

Pystyssä piti kuitenkin vain pysyä ja hoitaa potilaita. Piti mitata kuumeet ja laskea pulssit, piti osata vaihtaa siteet ja pestä potilaat sekä puhdistaa kauhistuttavasti märkivät haavat.

Nuoret lotatkin joutuivat sotasairaaloissa toimimaan tärkeissä ja vaativissa tehtävissä SA-kuva

Koko ikäni muistan yön, joloin monta vuorokautta hourailut selkärankaan haavoittunut potilas menehtyi. Monet muutkin huusivat ja joskus kiroilivatkin tuskissaan.

Vastuu oli suuri. Pienen lääkintälönnän taskussa oli lääkekaappiin avain. Kaapissa oli monenlaisia huumeita, muun muassa suuri määrä pieniä valkeita heroiinitabletteja. Mitä kaikkea olisikaan voinut tapahtua!

Ankaran työmme palkaksi saimme vain asunnon ja ruoan sekä pienen päivärahan. Ruoka oli kovin niukkaa – parhaimmillaan ruskeaa kastiketta ja hernejuhennosta. Sokeripalat ja vainapit piti potilaille laskea tarkkaan – nousi hirveä meteli, jos teki pienenkin virheen. Myös me lotat saimme kolme muonatupakkaa päivässä. En halunnut ryhtyä niillä kaupankäyntiin vaan lahjoitin ne potilaille, jotka olivat kilttejä nuorimmalle.

Joukossamme oli ”hienojakin” tyttöjä, joille eräät työt ja

toimenpiteet olivat vaikeita. Muistan vieläkin erään tunnetun perheen tyttären, jonka oli tavattoman vaikea huolehtia ripulia sairastavan potilaan alusastiasta. Punatauti ja ripuli olivat tuona kesänä yleisiä vitsauksia.

Muuan tytöistä soitti haitaria ja muuan toinen lauloi ihanasti. Heistä oli iloa vähäisinä vapaa-aikoina, jotka tosin usein supistuivat vain yön tunteihin. Työpäivä alkoi aamulla kello 07.00 ja päättyi usein illalla vasta joskus 21 tai 23. Haavoittuneita otettiin vastaan yölläkin. Siinä iässä sitä ihminen jaksaa – melkein ilman ruokaakin.

NUORI MIELI ON HERKKÄ

Elokuun alussa oli Sylvin päivä. Sinä iltana kohtasin ensimmäisen rakkauteni – sen, joka ei koskaan koko elämän aikana unohdu.

Poika oli pitkä, tummakihainen, pahasti haavoittunut.

Näin siihen aikaan. Nuori lotta on juuri luovuttanut vertaan heikolle potilaalle

Hän kulki keppiin nojaten. Ikää hänellä oli 22 vuotta.

Kävelimme elokuun kuutamoöinä hiljalleen varmaankin kymmeniä kilometrejä – puhuen, puhuen ja suunnitellen. Pidimme juhliakin: keitettiin korvikekahvia, juotiin kurnupii-mää ja jälkiruoaksi saatiin hilloja, lakkoja. Kaikki oli viatonta, ihanteellista ja taivaita hipovan syvällistä.

Onnea kesti sen elokuun ajan. Sitten poika pääsi toipumislomalle ja rintamalle. Eräänä päivänä tuli kenttäpostikirje, jossa hän kertoi olevansa kihloissa toisen kanssa. Hän oli menossa taisteluun eikä halunnut jättää petosta omalletunnon.

Toivuin hitaasti iskusta. Aika teki kuitenkin tehtävänsä. Nyt olen onnellisesti naimisissa ja elämä on kaikin puolin kunnossa.

Tuota nuoruuden kesää en kuitenkaan koskaan unohda. Sen kokemuksia en mistään hinnasta antaisi pois. □

Vartiomootorivene-laivue valmiina toimintaan SA-kuva

Upotimme "sukellusveneeneen"

LEO LAHDENPERÄ

Sukellusvenehavainto on harvoin selvä ja yksiselitteinen. Mitähän kaikkea lienee viime vuosina tapahtunutkaan Skandinavian lahdissa ja vuonoissa? Sattui sitä sotavuosinakin kaikenlaista.

"RUUDUSSA X --- Y --- Orregrundista itään meren pohjassa paikoillaan vihollisen sukellusvene."

Näin ilmoitti lentäjä elokuun alkupäivinä 1944 laivasto-osastomme esikuntaan.

VMV-laivue majaili Suursaaressa. Meidät hälytettiin ja saimme käskyn: "Upottakaa ja tuhotkaa!"

Tutkimme merikarttoja. Kävi ilmi, että kyseisessä ruudussa oli vettä kovin vähän – tuskin yksikään sukellusvene antautuisi tällä matalikolla vaaraan paljastaa itsensä lojumalla pitkiä aikoja paikallaan. Ahkerasti Suomenlahden rannoilla kiertelevät tiedustelukoneemme havaitsisivat sen varmasti ja paljastunut vene olisi tuhon oma.

Tarkistimme asian puhelin-yhteydellä esikuntaan. Saimme kuulla, että lentäjä oli jo tehnyt samasta asiasta uuden ilmoituksen: vene makasi edelleen liikumatta samassa paikassa, se ei

aavistanut tulleen havaituksi.

– Toimikaa heti! oli uudistetun käsky.

TORJUNTATÄRSKY OLI KOVA

Mikäpäs siinä – läksimme ajamaan paikalle täyttä vauhtia. Tehtävään oli määrätty kaksi venettä. Matkalla sovimme, että kohteeseen pudotettaisiin muutama syvyyspommei.

Varauduimme yllätyksiin, sillä syvyyspommien laukaisu oli säädettävä pienimmälle mahdolliselle syvyydelle. Siitä saataisi olla vaaraa myös itsellemme – ehtisimmekö alta pois ennen pommien räjähtämistä?

Otimme riskin. Ajoimme rinnakkain alle sadan metrin välimatkoin kohteen yli ja pudotim-

me pommit lyhyin etäisyyksin.

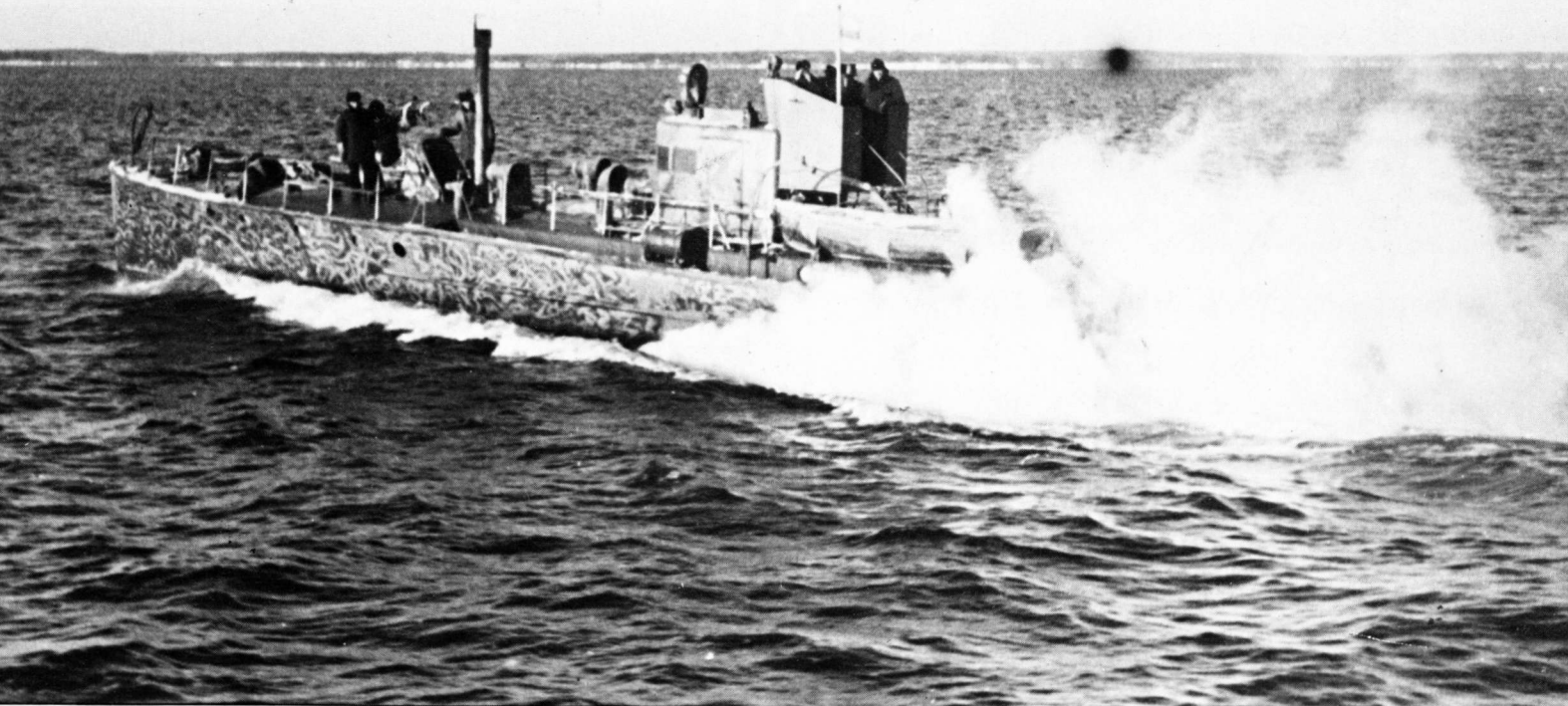
Sitten tuli maailmanloppu!

Tuntui kuin vene allamme lentäisi ilmaan ja me sen mukana! Paineaalto kohosi vanavedessämme muutaman metrin päässä. Alus täräsi ja tutisi liittoksissaan. Kaikki irtain lenteli hujan hajan niin komentotornissa, moottorihuoneessa, keittiössä kuin hyteissäkin. Moottorihuoneessa saivat konemestari ja hänen apulaisensa suojautua ilmassa sinkoilevien jakoavaimien ja öljykannujen iskuilta.

Oli suoranainen ihme, että moottorit toimivat jatkuvasti! Ne eivät olleet kärsineet ainkaan pahempia vaurioita.

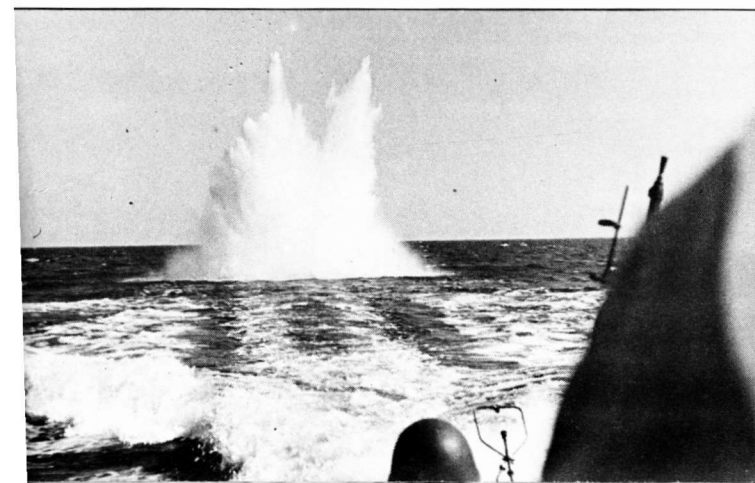
Miehistökin oli saanut vain vaarattomia kolhuja. Oli selvity pelkällä säikähdyksellä.

Moottorit pysäytettiin. Jäätiin odottelemaan öljyläikkä ja

Pommit mereen! SA-kuva

Räjähti! SA-kuva

rojun kohoamista pintaan tuhosta sukellusveneestä.

Pintaan kohosi vain muutama kala. Sukellusveneestä ei näkynyt jälkeäkään.

MISTÄ OLI KYSE?

Ryhdyttiin selvittämään asiaa. Luodattaessa veden syvyyttä "upotuspaikalla" kävi ilmi, että alueen keskellä oli 60–70 metriä pitkä kalliokohouma, jonka ympärillä oli tasainen hiekkapohja.

Siinä se oli, lentäjän sukellusvene!

Jouduimme pysyttelemään paikoillamme muutaman tunnin ajan saadaksemme aluksen irtaimet työkalut ynnä muut järjestetyksi paikoilleen ja tarkistetuksi paikat. Radistimme joutui ahertamaan parisen tuntia saadakseen syvyyspommien tärastelemän koneensa kuntoon ja sanoman läpi esikuntaan. Aluksi ajattelimme sähköttää jotakin puolileikillistä kertoen "upotuksesta", mutta lopulta päädyimme vain yksinkertaiseen sanomaan: "Tehtävä täytetty kirjallinen selitys seuraa."

Myöhemmin keskustelin asiasta komentajamme kanssa. Hän oli tutustunut lähettämiimme veden syvyyttä koskeviin tie-

toihin ja tullut toisiin ajatuksiin. Ilmavoimat eivät aluksi usko-neet tietojamme, vaan väittivät kiven kovaan meidän pommit-taneen väärää ruutua. Tuna-rointimme vuoksi oli vihollinen kuulemma päässyt pujahta-maan pakoon.

Lentäjät halusivat kuitenkin tarkistaa asian ja suorittivat alueella uuden tähytyslennon. Ja siellähän se "sukellusvene" edelleen jökötti hiekkapohjalla!

Keskustelimme sitten asiasta lentäjienkin kanssa ja pyysimme heitä vastaisuudessa sukellusveneitä jahdatessaan kiinnit-tämään huomiota myös meri-karttojen syvyyslukuihin – ei se sukellusvene ihan aamukastees-sa ui. Lentäjät tajusivat asian ja sekavuudet selvitettiin ilman käsirysyä.

Olen jälkeen päin miettinyt tätä juttua monet kerrat. Kun tiedämme, että syvyyspommin vahinkovaikutuksen säde, jonka sisällä sukellusveneen on nous-tava pintaan, on noin 100 metriä, ja täydellisen tuhon säde noin 50 metriä, on oletettavissa, että olimme varsin lähellä pom-mittaa itsemme pohjaan "sukellusvenettä" jahdatessamme. Mutta tuurillaanhan ne laivat seilaa – VM-veneetkin. □

Saksalainen *Alte Kameraden* -lehti kirjoitti keväällä asiallisen artikkelin Moskovan rauhasta 1940 otsikolla ”Turvallisuuden’ nimissä”. Asiantuntevan tekstin joukkoon on pujahtanut virheitä johtuen ilmeisesti siitä, että on käytetty hyväksi myös DDR:ssä julkaistuja lähteitä. Hyökkääjän vahvuudeksi mainitaan 1,2 miljoonaa miestä, 1500 panssarivaunua ja 3000 lentokonetta. Suomen armeijan vahvuudeksi mainitaan 15 divisioonaa, missä luvussa on ainakin kolmannes liikaa. Venäläisten tappioiksi mainitaan vain Molotovin ilmoittamat 43 750 kaatunutta ja 158 863 haavoittunutta. Suomalaisen kirjaamat luvut ovat moninkertaiset.

Siinä on taas kerran näyttö siitä, kuinka tärkeää oikean historian tiedon levittäminen on – ei vain kotimaassa vaan myös naapurissa.

Neuvosto-Karjala kertoi taannoin Neuvostoliiton sankarista *Maria Melentjevas-ta*, joka piti yhteyttä suomalaisten selustassa Itä-Karjalassa toimineisiin vakoiului-miin. Kerran tällaisella matkalla hän elokuun 3. päivänä vuonna 1941 läksi tovereineen ylittämään lautalla Syväriä päästäkseen takaisin omalle puolelleen. Lautta hajosi keskellä virtaa ja toinen tyttö hukkui, mutta Maria ui yli. Toisella rannalla olivat kuitenkin suomalaiset vastassa, joten hän palasi uuden takaisin ja ylitti virran vielä samana yönä toisessa

kohdassa. Tämän jälkeen hän joutui samoilemaan metsissä viisi vuorokautta ilman vaatteita, nälissään ja hyttysten ahdistamana, ennen kuin pääsi omalle puolelleen.

Viimeisellä retkellään Maria otti yhteyden Seesjärven ”maanalaiseen piirikomiteaan”, mutta joutui yhdessä kahden muun tiedustelijan kanssa kiinni 8.11.1942. ”Kuulustelujen ja kidutusten jälkeen hänet ammuttiin parin kilometrin päässä Kirvesmäen kylästä”, kertoo lehti.

Marian muistopatsas on Prääsän keskustassa.

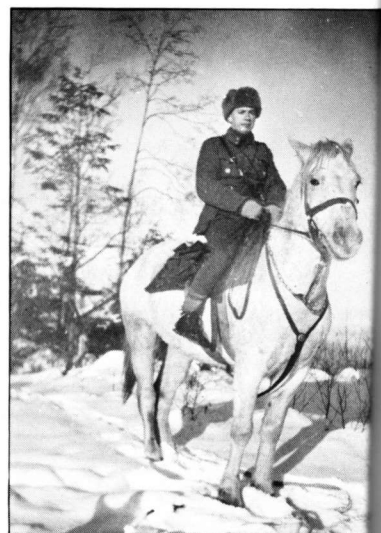
Svante I. Huhtala Kurikasta on lukenut lehtemme tämän vuoden toukokuun numerossa olleen artikkelin ”Kenkä otettiin takaisin” ja haluaa tarkentaa esitettyjä tappiolukuja – vihollisen kaatuneita haudattiin tukikohdassa vain 33.

Lieneekö kirjoittajan esittämään lukuun sisällytetty mahdollisesti linjojen väliin tykistötulessa ym. kaatuneita vihollisia, joita ei päästy hautaamaan? Nehän ovat nämä tappioluvut hiukan sellaisia henkimaailman asioita, jotka vihollisen osalta perustuvat usein vain arvailuihin.

Osmo Komulainen Porista on lähettänyt toimituksen käytettäväksi veljensä, sodassa kaatuneen kapteeni Antti Komulaisen edustavan valokuvakokoelman – suuret kiitokset! Käytämme kuvia toimitustyössä, minkä jälkeen ne muiden kuviemme tapaan taltioidaan sota-arkistoon.

Kuvissa Antti Komulainen uljaan valkean ratsun selässä ja hurjassa kiidossa taistelulähetti (?) köyden päässä jossakin pohjoisen rintamalla.

Veikko Lavi, monipuolinen ystävämme, kirjoitteli jälleen toimitukselle ja kertoi saaneensa valtavan määrän

kirjeitä Ystävät ja viholliset -levynsä johdosta – ulkomaita myöten. Hän jatkaa työtään ja jatkoa on tulossa.

Töpinän terveiset ● Töpinän

Valmiina on jo kappaleita, muun muassa hyvä laulu Tykkihevonen. Veikko kertoo myös valmistelewansa romaania.

Lavi on lehtemme alkupe-
räinen tilaaja, mutta monet vuosikerrat ovat päässeet häviämään. Niinpä hän toivoo, että voisi vaihtaa levyihin ja kasetteihin vuosikerrat 1957, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968 ja 1969. Edelleen hän haluaisi saada Suomen sota 1941-45 -teoksen puuttuvan ensimmäisen osan.

Kuka voi auttaa laulaja-poikaa? Hänen osoitteensa on Viipurinkatu 25, 49400 Hamina, puhelin 952-41 046.

Lehtemme kesäkuun numerossa kerrottiin II/KTR 19:n historiaa käsittelevästä kirjasta Rajalta rajalle - ja takaisin. Sitä on saatavissa kirjoittajalta Olli Savolalta, osoite Temppelikatu 19 D, 00100 Helsinki, puhelin (90) 496 705.

Lauri Jäntti, reservin majuri ja kirjailija, kertoo kahdessa viimeksi ilmestyneessä lehtemme numerossa Kannaksen taisteluista kesällä 1944. Samasta aiheesta il-

mestyy syksyllä WSOY:n kustantamana hänen kirjoittamansa kirja, joka kannattaa pitää mielessä. Se on elävää ja jännittävää lähistoriaa.

Neuvosto-Karjala -lehti kertoo Rajavartijain päivän merkeissä muun muassa näin: "Syyskuun 1. päivänä 1939 imperialistinen Saksa hyökkäsi Puolaan ja vuoden lopussa provosoi Suomen taantumukselliset voimat sotaan Neuvostoliittoa vastaan. (!) --- Rikkoaen valpatoisesti hyökkäämättömyyssopimuksen (!) fasistinen Saksa aloitti aamunkoitteessa 22. kesäkuuta 1941 sotatoimet maattamme vastaan."

Huutomerkkit ovat toimituksen.

Kemiön sotaveteraanit ovat rakentaneet saarelleen talkootyönä Rauhankorsun oikean rintamakorsun mitoilla. Aseveli Edvard Johansson teki kuusisataa palkatonta työtuntia eikä hänestä tainnut jäädä paljoakaan jälkeen homman puhamies Bernel Wasén.

Ovatpahan pojat saaneet mukavan ja viihtyisän koontumispaikan! □

Persoonallisuuksia

IHMEITÄ ILMASSA

Lentomestari - lentokapteeni *Lasse Aaltonen* kertoi tavanneensa kesällä 1944 Saksassa Anklamin kentällä saksalaisia lentäjiä, jotka olivat tuoneet Afrikasta perädyttäessä Tunisiasta Sisiliaan 1-paikkaisissa Messerschmitt-hävittäjissä kaksi muuta miestä siten, että ohjaamossa istui sylikkään kaksi ja kolmas oli sijoitettu poistettujen selkäpanssareiden ja radiolaitteiden tilalle makaavaan asentoon. Kaikkien kolmen päät olivat siten ohjaamossa. Laskuvarjoja ei luonnollisesti enää voitu ottaa mukaan.

*

Muuan saksalainen Messerschmitt-ohjaaja palveli majuri *Philippin* laivueessa, jonka tehtävänä oli muun muassa suojata Laatokalla kesällä 1942 purjehtinutta saksalais-suomalais-

italialaista laivasto-osastoa.

Hävittäjälentäjän kone syttyi tuleen parin sadan metrin korkeudessa heti startattuaan Petäjärven kentältä. Lentäjä tiesi hyvin, ettei laskuvarjo ehtisi aueta, mutta hyppäsi kuitenkin välttääkseen palamisen koneen mukana.

Kaveri putosi aivan suuren hiekkakuopan reunalle, vieri ohuen hiekan mukana montun pohjalle ja käveli saapuvaa sairasautoa vastaan!

Eero Kiviranta, Helsinki

SE VANHA JUTTU

Kaukopartio on poikennut pahantekoon vihollisen puolelle eräälle rautatieasemalle. Vastarinta on saatu kukistetuksi, kun aseman puhelin yllättäen soi.

Partiossa on kielitaitoinen kersantti *Oksava*, joka juoksee vastaamaan. Vihollinen langan päässä tarkastaa, että yhteys on oikein ja tiedusteleekin sitten asianmukaiseen tapaan:

— Missä on?

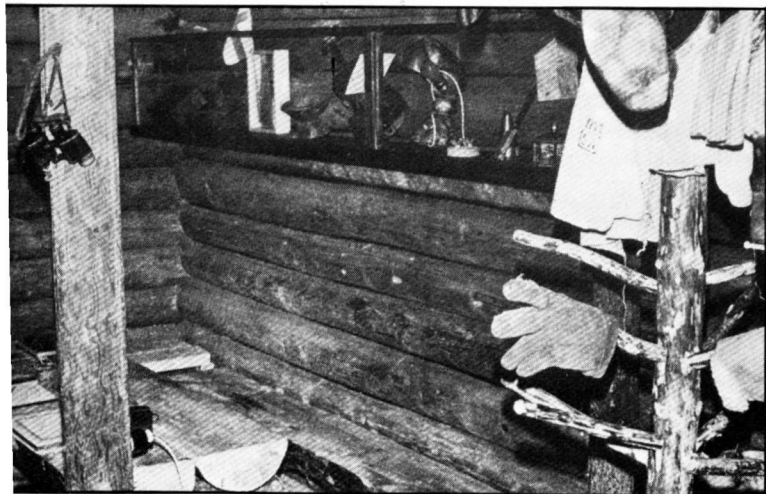
— En tiedä, *Oksava* vastaa totuudenmukaisesti.

— Ettekö tiedä aseman nimeä?

— En tiedä, *Oksava* toistaa.

— Jaaha, taas te olette juovuksissa...

Ippo Lehtinen, Kuusankoski

Kesäkirjoja

60 VUOTTA SOTATIEDETTÄ

Seppelöity miekka, Sotatie-teen Laitos 1925–1985, Joensuu 1985, 234 sivua, valokuvia.

Sotatieteen Laitoksen tärkein toimiala on ollut sotahistorian tallentaminen, tutkimus ja julkaisutoiminta. Viimeisen vuosikymmenen aikana on tutkimusala laajentunut.

Juhlakirja, jonka toimintuskunnan päänä on ollut laitoksen nykyinen johtaja eversti Matti Lappalainen, kertoo suoritetusta ja käsillä olevasta tutkimustyöstä. Kirjan artikkelit kertovat lisäksi muun muassa suurvaltojen strategisesta kilpailutilanteesta (Mauri Rötö), Suomen turvallisuuspolitiikasta (Kalevi Ruhala) ja Suomen liittymisestä toiseen maailmansotaan kesäkuussa 1941.

Viimemainitussa artikkelissa everstiluutnantti Anssi Vuorenmaa esittää mielenkiintoista tietoa siitä, kuinka Suomen meri- ja erityisesti ilmavoimat ennakoivat tulevan sodan vuorokaudella tai parilla sallien muun muassa Saksan sotavoimien käyttä maamme lentokenttiä. Tämä nopeutti venäläisten vastatoimenpiteitä ja antoi Suomelle muodollisenkin syyn liittyä sotaan, mikä tapahtuma ei tietenkään toisinkaan menetellen olisi ollut vältettävissä. E.

VIIMEINEN SANA SUOMEN HISTORIASTA

Jukka Tarkka (päätoimittaja). Suomen historia 1–8,

Weilin+Göös, Espoo, kahdeksan noin 400-sivuista suurikokoista osaa, runsaasti väri- ym. kuvia, karttoja ja piirroksia.

Weilin+Göös saattaa markkinoille mahtavan suurteoksen, jonka toimitusneuvoston nimet kertovat työn täysipainoisuudesta: Yrjö Blomstedt, Veikko Anttila, Jukka Nevakivi, Kauko Pirinen, Tuomo Polvinen, Reino Riikonen, Unto Salo, Hannu Soikkanen, Pentti Virrankoski. Kirjoittajina on lisäksi joukko muita eturivin historiantutkijoita ja kansatieteilijöitä maamme yliopistoista ja tutkimuslaitoksista.

Teoksen ensimmäinen osa kertoo kivikaudesta, pronssikaudesta ja rautakaudesta, toinen keskiajasta ja uuden ajan alusta, kolmas Ruotsi-Suomen suurvalta-ajasta, neljäs vapauden ajasta ja kustavilaisesta ajasta, viides kansallisen heräämisen ajasta, kuudes sortovuosista ja itsenäistymisestä, seitsemäs itsenäisyyden alusta ja toisen maailmansodan vuosista ja kahdeksas Paasikiven ja Kekkonen ajasta. Ensimmäinen osa on saatavissa kustantajalta, toinen ja kolmas osa saataneen valmiiksi 1985 ja muut sen jälkeen noin puolen vuoden välein.

Suurteoksen artikkelit ovat paitsi perusteellisia myös eläviä ja värikkäitä. Erinomaisen korkeatasoinen kuvitus ylittää tavanomaisen tason. Jo ulkoasultaankin loistelas julkaisu on sopiva perusteos jokaisen Suomen historian harrastajan kotikirjastoon. E.

PALJON HYVÄÄ ASIAA

Jalkaväen vuosikirja XVI, toimittaneet Sakari Rusa- ma ym., Jalkaväen säätiö, Vaasa 1985, 322 sivua, kuvia ja piirroksia.

Kirjaan on tänä vuonna saatu kootuksi runsaasti hyviä artikkeleita. Kaarle Ruutu kirjoittaa esimerkin vaiku-

tuksesta joukon johtamiseen vedoten vakuuttavasti sotakokemuksiin. Erillisissä artikkeleissa selvitetään jalkaväen koulutusta puolustuslaitoksessa ja rajavartiolaitoksessa sekä reservissä. Edelleen esitellään kantanhenkilöstön koulutus ja reserviläisjärjestöjen uusi koulutusohjelma. Asetekniikan puolella tutustutaan uusiin kivääreihin ja pistooleihin, kiväärikranaatteihin, kranaatinheitinlaitteisiin, panssariaseeseen ja panssarintorjuntaan. Taktiikan puolella tarkastellaan panssarintorjuntaa, tiedustelua ja asutuskeskustaistelua sekä Lapin talviolosuhteita. Lisäksi teokseen sisältyy jalkaväikokemuseon ja jalkaväen joukko-osastojen esittely.

Kirjassa on runsaasti mielenkiintoista tietoa myös reserviläisille ja kaikille harrastajille – esimerkiksi tarkkuuskiväärien ominaisuuksista metsästäjille. Sitä saa jalkaväen joukko-osastoista ja esikunnista. E.

SUOMI NEUVOSTO-VIRKAMIEHEN SILMIN

Juri Komissarov: Linja, Otava, Keuruu 1985, 185 sivua.

Nimimerkin taakse kätkeytyvä Neuvostoliiton ulkoministeriön Suomen asioita käsittelevä virkamies edustaa maamme sisä- ja ulkopoliitikasta kirjoittaessaan jokseenkin tarkoin virallista kantaa. Hän on merkinnyt tarkoin muistiin Suomen tekemiset ja tekemättä jättämiset alkaen "aseellisesta konfliktista" 1939–40 ja päättyen nykyaikaan.

Kokoomateos sisältää runsaasti johtavien poliitikkojen ja erityisesti Kekkonen virallisia puhekatkelmia selityksineen. Paasikiven-Kekkonen linjan taustavoimat saavat varauksettoman tunnustuksen K-linjaa myöten, mutta vastustajakin on löy-

detty: "eräiden piirien" lisäksi muun muassa EVA, Arwidson-seura ja Stefanuslähetys. Suomen puolueettomuuteen suhtaudutaan varauksellisesti todeten useaan kertaan Kekkonen suulla, ettei "Suomi voi olla puolueeton sodan ja rauhan kysymyksissä". Kokonaisuutena Suomi saa ulkopoliitikastaan melko hyvän arvosanan – saattaisiinkin 8 + – huolimatta siitä, että Länsi yrittää "eräiden piirien" tuella vetää maata imperialismiin ympäröihin. J.

ELÄMÄÄ ÄÄNISEN TAKANA

Dmitri Gusarov: Partisaanimusiikkia, Weilin+Göös, Espoo 1985, 254 sivua.

Karjalassa asuvan venäjänkielisen kirjailijan tuotannosta on aikaisemmin suomennettu 1. Partisaaniprikaatin kesällä 1942 tekemästä onnettomasta retkestä kertova kirja Korpi ei tunne armaa. Petroskoin suomalainen teatteri esitti vuosikaudet kirjan perusteella tehtyä näytelmää.

Nyt ilmestynyt teos kertoo tekijän omiin kokemuksiin perustuen partisaani-osaston olosta, elämästä, koulutuksesta ja juhlista Äänisen itäpuolella jatkosodan lopulla. Gusarov oli osaston nuorimpia ja toimi joukkonsa viihdyttäjänä – hanurimusiikki saakin kirjassa perusteellisen kuvauksen. Huomiota kiinnittää myös partisaanien tiukka muodollinen kuri.

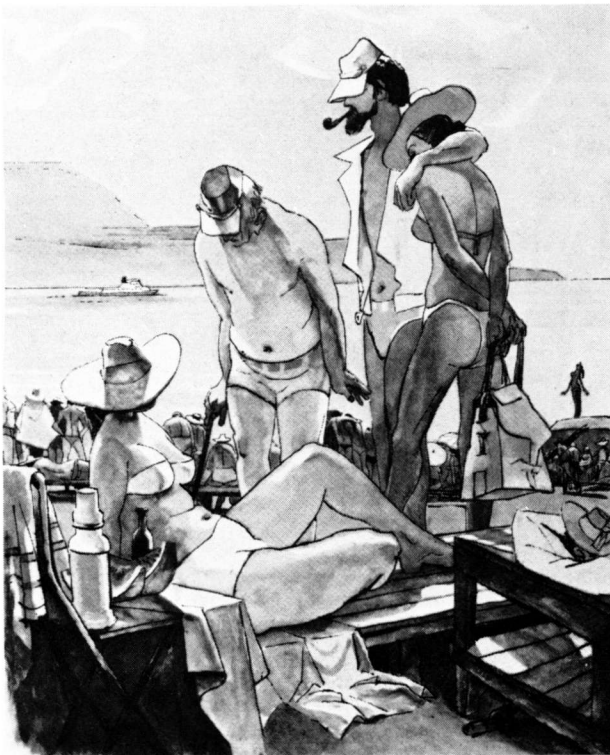
Kirja sisältää myös yhden Äänisjärven yli hiihtäen tehdyn hyökkäyksen kuvauksen, joka poikkeaa suuresti suomalaisten antamista tiedoista. Erikoismaininnan saa kirjassa suomalainen sotahistorioitsija, joka on helpos- ti tunnistettavissa Helge Seppäläksi – hän "kannattaa maidemme välistä rauhaa ja ystävyyttä".

Ikään kuin muut entiset rintamamiehet eivät sitä kannattaisi! E.

KPOKO

200398311 02 KT08 8512
URHO PAKKA

LEINIKINK 6 B 14
95430 TORNIO 3 /00

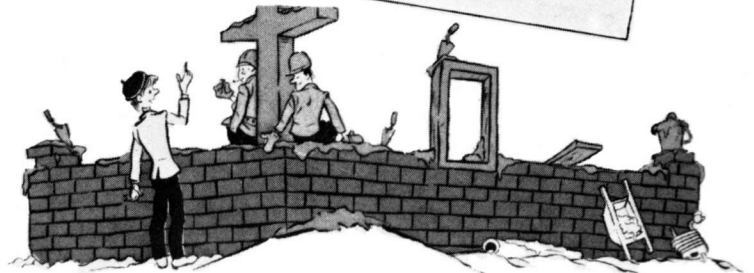

KRIMIN RANNOILLA
- Kultaseni, luovutapas se laveri tälle kansalaiselle! Hävisin sen juuri hänelle korttipelissä.

WIENERVALSSI 13. 4. 1945
Kukin näyttää soittavan mieli-instrumenttiaan, oikealla Strauss.

**DEMOKRAATINEN
PÄÄLLIKKÖ**
- Jos haluat, voit
aivan vapaasti
kritisoida
toimintaani!

TURVALLINEN TYÖMAA
- Tulisin mielelläni töihin rakennukselle, mutta minua vaivaa korkean paikan kammo.
- Ihan turhaa. Olemme jo kaksi vuotta työskennelleet tässä ensimmäisessä kerroksessa.

LIIKENTEEN VAIKEUKSIA
- Ja taas ajat vasenta puolta!
Miliisin toteamukseen sisältyy kaksinkertainen vitsi: Omatekoisella vehkeellä ajaminen on tietenkin kielletty oikeallakin puolella. Vasemmalla puolella ajaminen tarkoittaa venäjänkielessä myös mustan pörssin kaupan harjoittamista.